

Војнопензионерске теме и дилеме

ДА ПЕНЗИЈЕ РАСТУ КАО ПЛАТЕ

Тренд опадања пензија и искрсле недоследности у обрачуна примања требало би зауставити враћањем пензијског и инвалидског осигурања војних старешина под окриље Фонда за СОВО

Почетком фебруара, тачније петог дана у том месецу, на основу швајцарске формуле, биће исплаћене пензије увећане за 5,9 одсто. То ће, разуме се, обрадовати многе пензионере и њихове чланове породица јер су цене у међувремену порасле, тако да ће бити у прилици да покрију увећане трошкове, а по свему судећи неће осетити очекивани бољатак.

Када је о војним пензијама реч, њима корисници неће бити задовољни све док се пензијско и инвалидско осигурање не врати у Фонд за социјално осигурање војних осигураника. Чиним преласка у јединствени државни фонд започет 2008. а окончан 2012. године учињена је неправда војним пензионерима, која се све више тумачи полугом демонтажа система одбране у режији тзв. демократских снага. Но о томе у другом делу овога текста.

Швајцарска формула за усклађивање пензија која је ступила на снагу 2020. године у Србији није новитет. Уживала је широку друштвену подршку све до 2006. године, када је укинута због инсистирања Светске банке. Ова формула је уведена у наш систем 2003. године, била је економски одржива, али је Влада укинула због захтева у оквиру тадашњег аранжмана са ММФ.

С обзиром на то да ни швајцарска формула није богом дата за свагда, то јест да се у медијима није дуго спомињала, подсетићемо да у актуелно време пензије расту тако што се једном годишње увећавају за 50 одсто раста просечних плата и 50 одсто инфлације. У неким државама, где се примењује ова формула, пензије расту 60 одсто у односу на раст плата, а инфлација се обрачунава по стопи од 40 одсто у односу на увећање.

Статистика сваке године бележи све већи пад просечне пензије у односу на просечну плату. У периоду од 2012. до 2019. године, просечна пензија у Србији је пала са 55 на 48 одсто просечне плате. Тај тренд се и даље наставља, па је председник Републике, крајем 2019. године, најавио корекцију те формуле и пре примене (примењује се од 1. јануара 2020. године), како би се спречило даље урушавање пензија. Наговестио је да ће 2025. године просечна пензија износити 430 до 440 евра, а просечна плата – 900 евра. Надлежни државни органи заиста треба да пронађу праведнију формулу за утврђивање износа пензија.

Белодано је јасно да би пензије требало да расту колико и плате јер економисти наводе да су пензије стечене управо на основу плата. У пракси се догађа да се инфлација уграђује у раст плата, па швајцарска формула за обрачун пензија губи значај који јој је дат.

Социјално осигурање војних осигураника је у СФРЈ и СРЈ било решено на јединствен и реалан начин. Безмало пет деценија био је на снази закон који је прецизно

и на задовољавајући начин регулисао пензије војних старешина. Држава је ценила допринос развоју земље и све жртве које су током службе у тадашњој војсци имали официри и подофицири. Због специфичности војне службе на специфичан начин су одређиване плате, тиме и пензије. Управо из тих разлога основан је Фонд за социјално осигурање војних осигураника (Фонд за СОВО). Сличан систем се примењује у великом броју земаља света. Свака војска устројена је на начин који омогућава извршење задатака и свака оружана сила делује по посебним законима и другим прописима.

Много је правила која су важила само за војне старешине. Оно што је за сва друга занимања било нормално и уобичајено, није важило за војску. Војне старешине током службовања, на пример, нису могле да бирају место службовања, већ су распоређиване широм територије државе, често у крајеве које карактерише друго говорно подручје. Уобичајено је било да су имали продужено радно време јер су прилике у јединицама то захтевале. Дежурства у јединицама трајала су дан, два, а на неким формацијским местима и по седам дана непрекидно. Посаде бродова на пловилима су проводили две трећине расположивог времена. Веома често одлазиле су на вишедневне пловидбе. Током кризних ситуација, нарочито када су суседне војске подизале борбену готовост, официри и подофицири су више дана, па и месеци, били под пуном ратном опремом у матичној касарни или на терену, близу рејона употребе. Старешине су руковале по живот опасним минско-експлозивним средствима и скупоценом ратном техником. Обучавали су војнике за обављање веома сложених послова, често уз велике ризике. У трупи су се сваке године смењивале четири генерације младих војника. Са сваком од њих, поред вишемесечне обуке, ваљало је спровести стационарно или покретно логоровање. Током сваке године планирано је, организовано и спроведено више једностраних, двостраних и вежбовних активности, маневара и примењене обуке неке друге врсте. Била је то круна обучавања, али и време интензивног трошења и исцрпљивања старешина. Ратови који су се одвијали на овим просторима деведесетих година подразумевају ширу елаборацију.

Итаман када прође неколико година и старешина се одомаћи у одређеној јединици и насељу, следи премештај. Кућне ствари на камион, па на воз, опет поново камион... и тако дође до одређених оштећења. Деца промене школу, одвоје се од својих другова и другарица... Све то утиче на њихову психу. Такав сценарио је бољи од оног када старешина, због непостојања одређених услова у новом гарнизону, не сели породицу. Тада почињу месеци и године одвојеног живота. Све се то,

наравно, одражава на породицу, нарочито на децу.

Знапослене супруге војних лица, у динамици коју је наметала служба њихових супружника, већ при наредној преманди нису могле да очекују посао. Њих је оптеретило и велико бreme васпитања деце, јер супружници, опхрвани обавезама у јединици, већи део времена проводили су у касарни, на полигонима и вежбалиштима.

Те специфичне обавезе официра и подофицира биле су алиментиране одговарајућим платама са додацима. Разуме се, нису то биле велике плате, односно њихова месечна примања су омогућавала само нормалан живот. Војне старешине су имале велика ограничења када је реч о путовањима изван граница земље. Код цивила је све било другачије...

По завршетку радне каријере подофицири и официри су остваривали пензију у висини 85 одсто од примања у последњој години службовања. Пензије су онда пратиле плате активних војних лица. Ако се плате на пример повећају за пет, пензије ће такође бити усклађене у истом проценту. Доласком нове власти 2000. године, са урушавањем одбрамбених способности оружане силе, систематски су дерогирана права активних и пензионисаних старешина. Због административне недоследности државних органа, створено је и неколико категорија војних пензионера. Тако се догађа да пензионери који су радили на истом формацијском месту, у истом чину и платној групи, имају различите пензије јер су у различито време пензионисани. Понекад су их делила само два дана у односу на пензионисање. Те разлике износе и до 30.000 динара месечно. Различит ниво пензија унео је пометњу у војнопензионерским редовима, продубио јаз незадовољства и произвео неверицу у способности појединих државних институција. Те финансијске недоследности и системске грешке, према мишљењу стручњака, могле би да се „испеглају“ само враћањем пензијског и инвалидског осигурања војних лица у Фонд за СОВО. Удружење војних пензионера Србије се непрекидно залаже за таква решења.

Србија је изашла из економске кризе. Наша економија је све снажнија. Држава је систему одбране обезбедила наоружање и војну опрему примерену садашњем тренутку, ризицима и претњама. Дошло је време да се већа пажња посвету стандарду припадника Војске Србије, али и да се исправе неправде које је произвео систем пензијског и инвалидског осигурања. Потребна је акција надлежних државних органа, која би захтевала и мање измене у законским решењима. На основу свега што су чинили за државу и народ војних пензионери то и заслужују.

Звонимир ПЕШИЋ

Откривен споменик Стефану Немањи

ИСПУЊЕН ДУГ ПРЕМА ВЕЛИКОМ ДРЖАВНИКУ

У центру Београда, код некадашње Железничке станице, на Савиндан 27. јануара свечано је откривен споменик Стефану Немањи, великом жупану и једном од највећих српских владара. Споменик Стефану Немањи доминира тргом и гледа ка Храму Светог Саве. Споменик Стефану Немањи који је откривен на Савском тргу, дело је руског вајара и академика Александра Рукавишњикова. Стефан Немања стоји на византијском шлему. У једној руци држи мач, а у другој Хиландарску повељу. Споменик је висок 23 метра и тежак 68 тона.

На свечаности је изведен пригодни уметнички програм. Музичари обучени у средњовековну одећу извели су музику која подсећа на то време, а у улози великог жупана Стефана Немање наступио је глумац Небојша Кундачина.

Свечаности на Савском тргу присуствовали су председник Александар Вучић, премијерка Ана Брнабић, председник парламента Ивица Дачић, министри у Влади Србије, председavajuћи Председништва БиХ Милорад Додик, градоначелник Београда Зоран Радојичић, заменик градоначелника Горан Весић, великодостојници Српске православне цркве. Међу званицама су били и амбасадор Русије у Београду Александар Боцан-Харченко, представници дипломатског кора, градоначелник Бањалуке Драшко Станивуковић, лидери Демократског фронта Андрија Мандић и Милан Кнежевић и председник Демократске партије Срба у Македонији и посланик у Собрању Иван Стојиљковић.

Реконструисани Савски трг добио је полукружни облик са централном фигуром Стефана Немање и саобраћајем измештеним на ободу трга. Обновљена је и фасада зграде старе Железничке станице, која ће постати Музеј историје Србије.

Вакцинација војних осигураника од вируса ковид

КАО И ЗА СВЕ ДРУГЕ ГРАЂАНЕ

Вакцинацију војних осигураника против вируса корона планира и организује Влада Републике Србије, ангажујући надлежне здравствене институције. Вакцинација се односи на све цивилне и војне здравствене осигуранике.

У складу са актуелном епидемиолошком ситуацијом изазваном ви-

русом SARS CoV-2, као и планираном имунизацијом становништва Републике Србије, обавештавамо сва заинтересована лица из категорије војних пензионера и чланова породица војних осигураника да се пријава за имунизацију против COVID-19 може извршити попуњавањем упитника на порталу eUprava (<https://imunizacija.euprava.gov.rs>). Путем телефона се заинтересовани могу пријавити за имунизацију и позивањем кол-центра на телефон: 0800 222334.

Разматра се и могућност да део војних осигураника вакцинише војно здравство, о чему ћемо благовремено обавестити војне пензионере и чланове породица.

Вакцинација на Београдском сајму

ВРХУНСКА ОРГАНИЗАЦИЈА

Много је свечаности, у земљи и иностранству, протурио преко главе потписник овог текста, али организацију једног посла као што је то случај са вакцинацијом становништва на пункту који се налази у Хали 3 Београдског сајма још није доживео.

Делује нестварно, али је тамо успостављена организација у коју када крочите све иде као на покретној траци. Нема застоја, нема празних ходова, нема концентрације људи. Љупке медицинске сестре у скафандерима, као какве космонауткиње, покретом руку и пријатним гласом усмеравају вас на пултове где ћете испунити евиденциони листић, па према ведром и љубазном лекару опште праксе који ће вас прегледати и питати за јуначко здравље. Онда још један корак до вакцинације: административна евиденција. Млади људи, рачунарска техника, брзи прсти, осмех и – готово је.

Већ следећег корака вам с осмехом медицинска сестра показује једну од кабина у којој ће бити извршена вакцинација. Тај „клик“ траје кратко, не боли, а значи велико олакшање.

На излазу из кварта испуњеног кабинама за вакцинацију опет медицинска сестра која вас упућује у огромну чекаоницу где за сваког постоји столица, уз напомену да тамо треба провести 15 минута. Штета је једино што на том пункту није могао да се попије чај или кафа. Разуме се, уз наплату.

И када прође предвиђено време упућују вас на излаз где се налази и порука: „Довиђења до ревакцинације!“

Верујемо да су се на крају овог кратког „путовања“ многи уштинили како би установили да ли је све био сан?

Да, ово је Србија.

Дај Боже да нам све овако крене!

З. Пешић

Из рада ОО УВПС Нови Београд

ЗАСЛУЖНИМА УРУЧЕНА ПРИЗНАЊА

Поводом обележавања 27-годишњице од оснивања Удружења војних пензионера Србије, у Општинској организацији Нови Београд, додељена су признања заслужним члановима, који су се ранијих го-

на истакнуто је да ће тај чин додатно стимулисати награђене, а и остале чланове да раде на добробит Удружења војних пензионера Србије. Изражена је захвалност што и у сложеним условима деловања УВПС налази начи-

не да препозна и непосредно брине о својим члановима. Истакнут је значај деловања Општинског одбора и одбора месних организација на пружању помоћи

дина, а нарочито током 2020. истицали радом и значајно допринели да та организација, и у условима трајања ванредног стања и пандемијом изазвана вирусом корона, успешно делује.

Придржавајући се прописаних мера заштите од вируса, у Општинском одбору, током децембра 2020. године, појединачним позивањем награђених, у присуству председника Божидара Бабића и потпредседника Симеона Туманова, уручена признања су заслужним члановима.

Повеља УВПС уручена је члану Месне организације „Стари аеродром“ Ђорђу Иванову, пензионисаном потпуковнику-пилоту. Плакете УВПС уручене су председницима месних организација „Газела“ Гордану Марићу, „Стари аеродром“ Давору Штркаљу и „Дунавски кеј“ Пуниши Војводићу. Плакета је уручена је и истакнутом члану УВПС и председнику ИзОд Општинске организације Нови Београд Горану Лабану и члану месне организације „Бежанијска коса“ Ристи Ђелову.

Захвалнице УВПС за дугогодишњи предан рад у УВПС добили су Жарко Михајловић из МОД „Бежанијска коса“ и Михајло Љујић из МОД „Дунавски кеј“.

Приликом доделе призна-

старијим и болесним члановима Удружења.

Изражена је захвалност Општинском одбору што је током 2020. године, осмислио и организовао две акције пружања материјалне помоћи старијим члановима. Социјално-хуманитарну помоћ примило је 58 најугроженијих чланова старосног доба изнад 90 година од по 2.000 динара из средстава којима располаже општинска организација, а сви председници, потпредседници и поједини истакнути чланови месних одбора за рад и ангажовање током ванредног стања и текуће вирусне пандемије су такође награђени.

Одато је признање и захвалност руководству УВПС - председнику и Извршном одбору Удружења што су обезбедили да се у отежаним условима рада и деловања редовно пружа помоћ социјално и здравствено угроженим члановима УВПС. Из општинске организације ту врсту помоћи у 2020. године добило укупно 35 чланова.

Подвучена је и потреба да се са овом врстом хуманитарне помоћи настави, уз подршку акцији додели помоћи и породицама преминулих чланова УВПС од вируса корона.

С. Туманов

Нова година у црвеној зони

НА ПУТУ ОЗДРАВЉЕЊА

У прошлој години изостало је много загрљаја, пољубаца, руковања, али не и подршке оних који су у болницама бдели свакога дана.

Медицинско особље ВМЦ „Ка-

рабурма“ провело је новогодишњу ноћ са својим пацијентима пружајући им негу и пажњу на путу ка оздрављењу и заједничкој победи!

Активности у условима епидемије

ПРИКУПЉАЊЕ ГАРДЕРОБЕ ЗА ОДРАСЛЕ

Општинска организација УВПС Вождовац - Савски Венац, поред својих редовних активности из годишњег плана рада, активно се укључује у друштвени живот на територији општина које покрива.

Упркос пандемији вируса, а уз придржавање свих епидемиолошких мера, у току је акција прику-

пљања зимске гардеробе за потребе корисника Прихватишта за одрасла и стара лица у Кумодрашкој улици бр.226а.

Прикупљена гардероба се пакује у картонске кутије у просторијама удружења и предаје Месној заједници Бањица, одакле се одвози до корисника. Због израженог интересовања, акција је продужена и током фебруара.

Од почетка до краја децембра секретар и председник општинске организације УВПС Вождовац - Савски Венац посетили су више старијих и болесних чланова, обавестили их о активностима организације и изразили жељу за што брже оздрављење и опоравак.

Из РФ ПИО

ПОГРЕБНИ ТРОШКОВИ У 2021 - 44.107 ДИНАРА

Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање обавештава грађане да ће накнада погребних трошкова у 2021. години износити 44.107 динара за све категорије корисника пензија. Ова накнада се исплаћу-

је лицима која су сносила трошкове сахране преминулих корисника пензије.

У 2020. години накнада за погребне трошкове износила је 41.650 динара.

Апотека у Пироту на услузи војним пензионерима

НАША СНЕЖА

Када је 2007. године званично укинута пиротска гарнизонска Војска Србије, престали су да раде гарнизонски лекари и апотека при Гарнизонској амбуланти.

Војни пензионери, њих око 400 у Пиротском округу и чланови њихових породица, нашли су се у великом проблему како да у граду остваре своја права на здравствено осигурање и добију потребне лекове.

У Дому здравља и Општој болници у Пироту некако су нерадо прихваћени. Није се гледало на њих по принципима Хипократове заклетве. Врата државних и приватних апотека у Пироту за војне пензионере била су затворена. Свако се сналазио како је знао и умео. Ово је посебно тешко пало војним пензионерима који знају да Пирот и Пироћанци воле своју војску. Усред тог нимало лаког проблема војних осигураника прва права помоћ и подршка дошла је од Снежане Тасев - Живковић, власнице апотеке „Снежана“, која је једина издавала лекове на војне рецепте.

— Једног јутра у апотеку су дошли представници Команде Копнене Војске Србије из Ниша, пуковник Радован Стојковић и доктор Силвана Илић, цивилно лице на служби у војсци, а и тадашњи председник Општинског удружења војних пензионера у Пироту, Светислав Пејчић. Изнели су своје проблеме и брзо смо нашли заједничко решење. Те људе сам потпуно разумела, били су врло забринуте, јер је реч била о људима, о породицама. Без обзира на осигурање, људи су морали да купују лекове који се издају на рецепт, тако да смо потписали уговор о сарадњи са Војском и на обострано задовољство кренула је реализација. Војни осигуранци, углавном пензионери, добили су прилику да једино у мојој апотеци подижу лекове на рецепт, казала је Снежана, поносна што је могла да помогне својим суграђанима.

Сви пацијенти који дођу у апотеку имају исти третман. За љубазност и услужност треба похвалити и све запослене, посебно Катерину Китановску, ди-

пломираног фармацеута, која има најдужи стаж и увек се прилагођава пацијентима. Она излази у сусрет посебно онима који први пут добијају одређени лек.

— Ништа мање професионалне и вредне нису и друге моје сараднице на које гледам са пуно поверења. То су Андријана Младенов, такође дипломирани фармацеут, а и најмлађе апотекарке са пуно елана за рад, Јована Андрејев и Тамара Стојановић, техничари, које такође настоје да на најбољи начин обаве свој посао. Уствари, у апотеци се тимски ради, све се максимално ангажујемо да испоштујемо кориснике услуга, да добију тражени лек и уз потребно објашњење о употреби. Љу-

базно и са осмехом дочекамо и испратимо посетиоце, каже власница апотеке „Снежана“.

Војни пензионери и чланови њихових породица се власници апотеке најчешће обраћају са „наша Снежана“.

Госпођу Снежану нису заборавили ни надлежни из Градског удружења војних пензионера у Пироту. Она је почасни члан Удружења, а за сарадњу јој је Градско удружење УВПС 2019. године доделило захвалницу. Такође је добитник и Платете Војних пензионера Србије, коју јој је 2020. уручио председник Удружења генерал-потпуковник у пензији Љубомир Драгањац.

Стево Панакијевски

Крушевац

ОБЕЛЕЖЕН ДАН ВОЈНИХ ВЕТЕРАНА

У знак сећања на ослободилачке жртве у ослободилачким ратовима у Србији, цвеће су положили, у име Војске Србије командант Гарнизона Крушевац пуковник Раде Рњаковић, са сарадницима. У име града Крушевца, венац је положила градоначелница Јасмина Палуровић. Венце су положили и начелник Расинског управног округа Бранислав Вешић, представници Организације резервних старешина, СУБНОР-а, Удружења војних пензионера Крушевца, Ратних војних инвалида, Кола српских сестара и други.

Делегацију Удружења војних пензионера Крушевац предводили су председник ГрОд Душан Самарџић и секретар ГрОд Горан Мишковић.

мр А. Симоновски

Језиком статистике

ПРОСЕЧНА ПЛАТА У СРБИЈИ 60.926 ДИНАРА

Просечна нето плата у Србији за новембар 2020. износила је 60.926 динара, и номинално је била већа за 8,2 посто, а реално за 6,4 процента у односу на исти месец претходне године, објавио је Републички завод за статистику. Новембарска просечна бруто зарада је износила 84.201 динар, што је раст од 8,1 одсто номинално, и за 6,3 посто реално међугодишње, преноси Танјуг.

Медијална нето зарада за новембар 2020. године износила је 46.861 динар, што значи да је 50 посто запослених остварило зараду до наведеног износа. Раст бруто зарада у периоду јануар-новембар 2020, у односу на упоредни период годину раније, износио је 9,4 процента номинално, односно 7,7 посто реално, док су нето зараде током 11 месеци порасле за 9,3 посто номинално и за 7,6 процента реално.

Телефонска седница Градског одбора УВПС Ниш

У ПРВОМ ПЛАНУ ИМУНИЗАЦИЈА

Због актуелне ситуације изазване вирусом ковид-19, Градски одбор УВПС Ниш одржао је 14. седницу путем телефона из просторија Удружења. Чланови Градског одбора обавештени су о тренутној ситуацији, везаној за вирус. Констатовано је

да је веома мали број чланова УВП Ниш инфицирано вирусом. Чланови ГрОд информисани су о томе шта све руководство УВПС чини како би се обезбедила имунизација, решили проблеме у вези са лечењем војних пензионера, јер војне здравствене установе раде у тешким условима проузрокованим вирусом и због других проблема.

На седници је одлучено да се доделе стимулативне мере члановима Градског одбора УВПС Ниш, које ће бити реализоване у јануару месецу 2021. године.

Активност УВПС у предизборној 2021. години

ОСНОВА ЗА ЕФИКАСНИЈИ РАД

Предизборни период изванредна је прилика да се анализирају ефекти досадашњег рада, нарочито у последње четири године, те да се одговарајућим одлукама пројектује одржива будућност Удружења

Удружењу војних пензионера Србије, за наредну 2022. године, предвиђени су редовни избори на свим нивоима организовања и избор руководећих органа који ће бити у обавези да преузму бреме одговорности за даљи континуитет рада на статутарним и програмским циљевима, у интересу војних пензионера и чланова. Мерено одговорним и прилично сложеним задацима, 2021. година у УВПС се означава предизборном, у којој ваља створити оптималне услове да Удружење, као специфична организација, одоли свим наметнути изазовима. Очекује се наметање више питања која траже праве одговоре. Између осталог и то како изборе, уз учешће што већег броја чланова, припремити и како на њима обезбедити да се очува кадровско и јединство деловања и то посебно у условима трајања пандемије изазване вирусом ковид-19.

УВПС је у сваком погледу, то треба посебно нагласити, оправдало своје постојање. У протеклим годинама Удружење је значајно допринело да се заустави тренд доношења негативних и по војне пензионере дискриминаторских прописа, у режими институција система и државних органа. Судећи по ономе што се дешавало у блиској прошлости, може се рећи да су неправедно и систематски угрожавани статус и материјални положај корисника војне пензије. Руководство УВПС, између осталог, доследно је стварало услове да се закони о специфичним правима војних пензионера на законит начин врате у поступак праведног решавања. То и данас чини. Судски органи су, према слову Устава и важећих закона, били у недвосмисленој обавези да доносе решења и пресуде у вези са оправданим захтевима пензионисаних официра и подофицира да ниво пензија буде враћен на законом утврђене основе.

У УВПС значајно је унапређен правичан систем хуманитарне и социјалне заштите најугроженијих пензионера. Здравствена заштита војних пензионера била је у средишту активности УВПС. Војноздравствено обезбеђење је готово у целости очувано, али то није случај са квалитетом здравствене заштите војних пензионера и њихових чланова породице.

У решавању стамбених проблема, уз захвалност за бригу државним органима, и даље остаје у фокусу бриге Удружења, како би се нерешени вишегодишњи предмети решили законито, то јест у корист и на добробит војних пензионера. И даље је недопустиво велики број војних пензионера који више од двадесет година очекују коначно кров над главом.

УВПС за сво ово време није имало лагодан положај. Да би се исправиле све неправде, требало се жестоко и умно борити и изборити. Уз дужно поштовање за учињено, стиче се утисак да је дошло и до неке врсте замора материјала. Испољава се видна пасивност већег дела чланова и, ту и тамо, лансира критика да је требало учинити више. Код дела чланова значајно је изражена неактивност, а код дела руководства и немушта самозадовољство учињеним и унутрашња констатација да се није могло више.

Покушаји да се систем пензијског и инвалидског осигурања и здравствене заштите уреди на јединствен начин и врати под окриље Министарства одбране, то јест Фонда за СОВО, још нису дали очекиване резултате, на чему, без обзира на сва ограничења изазвана опасним вирусом и видљивих опструкција надлежних органа, треба упорно инсистирати и следити ту идеју. У складу са овим је и питање веома изражених разлика у износни пензија старешина истог чина и положаја, чак и истог формацијског места, само у различито време пензионисаних.

Предизборне активности током 2021. године и све до избора, даће неприкосновен одговор на питање којим кадровским и укупним потенцијалом располаже УВПС. Свака организација, од месне, преко општинске, односно градске, све до Главног одбора и његових извршних органа треба да сагледају своје потенцијале и да непосредним утицајем пробуди свест код највећег броја чланова о неопходности и потреби да активно учествују у раду и деловању Удружења. На одговорне функције треба кандидовати оне чланове који ће знати и умети да енергију војних пензионера усмере у правом смеру, без великих паролa и нереалних обећања.

У овој (предизборној) години биће нужно прилагодити организацију УВПС условима коју намеће ситуација и објективно стање унутар Удружења. Све друге организације већ у дужем периоду раде у условима пандемије изазване смртоносним вирусом. То

стање је и даље актуелно са неизвесним излазним могућностима. Оправдано се поставља питање које је оптимално време да се садржај предизборних активности прилагоди новонасталој ситуацији и на који начин ангажовати руководства у УВПС у условима које диктира пандемија.

Све је мањи прилив новоучлањених из редова новопензионисаних припадника Војске Србије у УВПС. Све је израженија старосна структура оних који се приближавају 80. рођендану или су доброно загазили у дведесете. То је посебно карактеристично у новобеоградским месним организацијама. Још је један податак значајан у укупним разматрањима о приликама у нашој организацији. Наиме, у неким месним организацијама број жена које су се у УВПС учланиле после смрти супруга приближава се половини од укупног броја чланова. У делу организацијама за због тога тешко обезбеђује кворум за одлучивање. Намеће се потреба да месне и општинске (градске) организације редовно и ажурно прате то стање и у складу са тим доносе нове одлуке о начину устројства чланова. Излаз из садашњег стања је у томе да се месне организације и месни одбори организују на начин који ће одражавати стварно стање чланова, ради стварања услова за боље деловање и утицај на војне пензионере.

Организације УВПС у овој предизборној години првенствено би требало да посвете већу пажњу начину избора кандидата за функције у изабраним органима. С тим у вези посебно треба нагласити значај кандидовања чланова за обављање функције председника, потпредседника и њихових заменика на свим нивоима, као и чланова месних, општинских и градских одбора, а и Главног одбора УВПС. Досадашња сондажа јавног мњења говори у прилог афирмисања принципа више кандидата за једну функцију, када је год то могуће. Такође се намеће и потреба да се за функције у УВПС кандидују млађи чланови. На тај начин би се, по свему судећи, обезбедило јединство УВПС. Принцип заменљивости кадрова такође треба испоштовати. У средиште пројекције будућег функционисања организације у дужем временском периоду, а најмање за два изборна циклуса, треба поставити императив остваривања усвојених одлука и статутарних циљева.

У складу са одлукама Главног одбора УВПС од децембра 2019. године, значајно је да се у овој години заврше започети процес статутарног прилагођавања Удружења, који ће омогућити мобилност и већу ефикасност у раду и ангажовања УВПС у целини. Изменама неких одредби Статута УВПС створили би се оптимални услови за спровођење избора у 2022. години, уз пуно поштовање демократског процеса. Предизборне активности ваља организовати без исхитрених одлука, уз уважавања различитих мишљења чланова. При том се намеће потреба да треба прихватити оптимална решења, која ће омогућити да се деловање УВПС и доношење важних одлука спроведу ефикасно и организовано и на јединствен начин у свим деловима Удружења.

Предстоји много послова, а верујемо, део њих ће се, вероватно, обавити путем телефона или кореспонденцијом путем интернета.

Симеон Туманов

Састанак Градског одбора УВПС Зајечар

ЖИВОТ НАМЕЋЕ НОВА РЕШЕЊА

Судећи по расправама у последњих неколико година војно здравство задаје највеће проблеме војним пензионерима.

Актуелна пандемија учинила је да хронични нековид болесници тешко долазе до лекара, а хируршке интервенције се максимално одлажу, што додатно компликује њихово здравствено стање

Сусрет са бугарским и румунским колегама

На састанку Градског одбора УВПС у Зајечару, анализиран је рад организације у протеклом периоду и закључено да су све предузете мере и поступци били делотворни да не дође до заражавања чланова и да се рад у Удружењу одвија колико-толико нормално.

Члановима удружења пружена је помоћ, а о свему важном су на прикладан начин информисани. Удружење у Зајечару није имало заражене ковидом-19, јер су се чланови придржавали препоручених мера. Посебно су успешно спроведени контакти са појединцима који су имали потребу да реше одређене проблеме.

Анализиран је и финансијски извештај који је у целини прихваћен, трошкови су се углавном свели на текуће задатке, онако како су и планирани. Реализација плана посета и контаката са пријатељским организацијама из Бугарске и Румуније је, уз заједничку сагласност, одложена за боље дане.

Притужбе чланова удружења на рад здравствених установа су све учесталије. Удружење члановима објашњава које су то објективне околности што се одражавају на здравство. Гарнизона амбуланта мало ради, па мало не ради. Прошле године су стигла два лекара са школовања и сматрало се да је проблем барем привремено решен. Међутим, када је један од лекара схватио где је дошао и шта треба да ради, после шест месеци је напустио војску и отишао у Немачку, где је добио боље услове за рад.

Лекара ангажују, на проверама разних

типова и намена, он учествује у јутарњем вежбању, присуствује састанцима команде, обухваћен је дежурствима у касарни, а и сам има потребе да одсуствује. Када није на радном месту, војни осигураници остају без лекара. Војним пензионерима нема ко да изда упуте, рецепте, да пропише терапију.

На сталне жалбе војних пензионера један од команданта је рекао да он не може да угрози оперативну способност јединице.

Болеснима је тешко објаснити ситуацију

Када говоримо о вакцини против грипа која никако да стигне, пензионери што су хтели да је приме, усмерени су на Дом здравља Зајечар.

Рад војноздравствених установа у Нишу, а посебно у Београду, изузетно је компликован. Наиме, прегледи и операције здравствено угрожених нису могући јер их једноставно не примају. Такво стање не може да се објасни ни једном болесном човеку.

Бригу о војним пензионерима готово да нико не води, нити се тражи решење акутних проблема. С обзиром на ситуацију, вероватно је на снази девиза „ко преживи“... РФЗО Србије цивилним осигураницима признаје већим делом трошкове интервенција у приватним здравственим установама, што је за војне пензионере мисаона именица.

Фонд за СОВО не признаје интервенције (операције кукова, колена, кичме и слич-

но) у државним установама, а пошто је популација све старија, кад војни пензионери пређу одређени број година и не оперишу се, хируршка интервенција вероватно не даје очекиване резултате.

Несхватљива је небрига наших војно-здравствених органа према бившим колегама. Све што је у војном здравству било вредно, као да неко намерно урушава. Једино је питање докле ће тако да буде?

У зајечарској организацији војних пензионера поред осталог расправљано је о могућим будућим организационим променама, зашта је послужио чланак објављен у „Војном ветерану“, у којем се говори о доградњи УВПС. У том прилогу узет је пример Општинске организације Нови Београд, која је најбројнија у Удружењу. Са њиховог становишта и њихове позиције све је у реду и на то зајечарска организација нема примедбе. Замерка би могла да се упуту на то када се каже да би све општинске организације пратиле принципе како се планира у Новом Београду. То у Зајечару није изводљиво.

Неоспорно је да ће чланови остати и даље у Удружењу, али многи одлазе природним одливом, а организације су бројчано све мање. Зајечарски војни пензионери предлажу да се поједине организације фuzioniшу колико је то могуће по територијалном принципу.

То је изузетно тешко. Зајечарска организација покрива територију шест општина, од којих је једна удаљена чак 120 км. Број чланова у тим општинама је све мањи, па у појединим срединама није могуће формирати ни месни одбор. Поједини месни одбори се укидају јер је присутан недостатак чланова.

Чланови све старији

Занимљив је предлог да се планирају кадрови за руководећа места у општинским - градским одборима, да се скрате мандати председника и одбора. То је добро решење. Међутим, у зајечарској организацији нема правих кандидата за руководећа места, јер већина чланова то не жели, друга половина је временна и није кадра да обавља такву дужност. Просечан члан има 75 година, а у организацији је 40 одсто жена, углавном старијих од 75 година.

Долази се до закључка да ће зајечарска организација на идућим изборима тешко обезбедити руководство које би заменило садашње. Поређење са општинском организацијом УВПС Нови Београд, као параметра за реорганизацију, није право. Општа је појава да се руководства у општинским и градским организацијама задржавају по више мандата, управо из разлога што нема ко да их замени.

Приликом размишљања и планирања укрупњавања организације треба пажљиво поступати јер велика удаљеност од општинске-градске организације није функционална, а средстава за путовања и обилазак све је мање.

Извршни одбор УВПС треба да и даље постоји, јер неко мора да на основу одлука Главног одбора Скупштине УВПС реализује закључке и да решава текућа питања. Ко би био у том одбору, то је потенцијални кадар који би се показао на делу и заведео да се бира у руководство УВПС у Београду.

Љубомир Рељановић

Једнократна социјалне и хуманитарна помоћ у 2020. години

ДРУГАРСКА БРИГА О КОЛЕГАМА

Од 1. јануара до 31. децембра 2020. године додељена је новчана помоћ за 288 чланова УВПС. За те намене исплаћено је укупно 8.283.000 динара, односно у једном месецу у просеку 690.250,00 динара. Другим речима, сваки војни пензионер коме је додељена помоћ добио је просечно 28.760 динара.

Свака ситуација, нарочито она која има теже последице, утиче на реакције људи, па и на доношење одлука којима би се ублажило њихово дејство, али и испунила одређена мисија. Тако је због епидемије вируса корона и чињенице да има оболелих и из редова војних пензионера и њихових чланова породица, део њих је и преминуо, у УВПС донета је одлука о помоћи члановима. Од нижих нивоа организовања Удружења захтевано је да се за оболеле доставе медицинску документацију, како би им се, изузетно, доделила једнократна социјална и хуманитарна помоћ, с циљем превазилажења тешке ситуације.

У том смислу председник Удружења је крајем октобра прошле године донео одлуку да се тим члановима УВПС (сходно члану 4. став 2. Правилника), додели једнократна социјална и хуманитарна помоћ у износу од 35.000,00 динара. По тој одлуци у октобру је, изузетно, додељено 10 једнократних социјалних и хуманитарних помоћи (ЈНП) за чланове удружења и исплаћено додатно 350.000,00 динара, а укупно је решено 39 захтева и додељено 39 ЈНП, а исплаћено 1.130.000,00 динара. У новембру је, у складу са чланом 4. ставом 2. и одлуке председника Удружења, изузетно, додељено 10 ЈНП за чланове удружења и исплаћено 350.000,00 динара, а укупно су позитивно решена 30 захтева и исплаћено 909.000,00 динара. У децембру је позитивно решено 40 захтева и исплаћено укупно 1.018.000,00 динара, од чега само 17. захтева по основу болести ковид-19. којима је, накнадно, исплаћено 425.000,00 динара.

У децембру 2020. године, само најугроженијима и онима који су преминули од ове болести, додељена је максимална помоћ од 35.000,00 динара, а осталима према степену обољења или од степена инфицираности од ове болести. Значи, за протекла три месеца, октобар, новембар и децембар 2020 године, по основу болести ковид – 19, ванредно је решено 37 захтева и исплаћено 1.125.000,00, а за ова три месеца укупно је решено 109 захтева и исплаћено 3.057.000,00 динара.

У складу са одлуком председника, у децембру ова помоћ није се могла у целости исплатити свима у једнаком износу, због

великог броја захтева, већ само онима који су преминули или се налазе у веома тешком здравственом стању, а осталим – на основу степена обољења, односно инфицираности.

Захтеви који убудуће буду достављани решаваће се у складу са Правилником, како је то прописано чланом 4. став 1. тачка 1 и 2. и став 2. истог члана. Износ помоћи која ће се додељивати оболелом од вируса корона ће се ценити на основу укупног материјалног стања, степена обољења и достављених рачуна о трошковима које је болесник имао током лечења.

Разлог је, како је и наведено, да није могуће свима доделити ову помоћ у максималном износу јер је велики број захтева који се доставе током месеца, у просеку 36, што је много више у односу на период када је то било између 20 и 25, па је било могуће све решити у складу са Правилником и расположивим финансијским средствима за ту намену.

Уједно се напомиње да уз захтеве који су прописани Правилником, обавезно треба доставити потребну медицинску документацију, из које је видљив степен обољења, рачуни о плаћеном лечењу, чек од пензије и фотокопију чекове картице из које се тачно види број текућег рачуна.

Једнократна социјална и хуманитарна помоћ је применом Правилника и одлуке председника Удружења од 1. јануара 2020. до 31. децембра 2020. године је додеље-

Увећање пензија

ПОМЕРАЈУ СЕ ЦЕНЗУСИ

Законом о буџету Републике Србије за 2021. године прописано је повећање пензија за 5,9% од 1. јануара 2021. године. Повећањем пензија, увећава се, у истом износу и вредност општег бода, за доделу једнократне социјалне и хуманитарне помоћи, како је и прописано Правилником.

Вредност општег бода повећава се од 814,01 на 862,04 динара, односно за 5,9%. Тако да се цензус за доделу једнократне и хуманитарне помоћи, по члану издржаване породице, повећава са 16.280,20 на 17.240,80 динара, односно 20 општих бодова пута 862,04 једнако је 17.240,80 динара. Тако пензионер који има износ пензије мањи од 17.240,80 динара, по издржаваном члану породице, испуњава услове за доделу једнократне социјалне и хуманитарне помоћи једном у две године.

Уколико пензионер живи сам, досадашњи износ од 24.420,00 динара се повећава на износ од 25.861,08 динара, односно 30 општих бодова пута 862,04 једнако је 25.861,10 динара.

Пензионер који издржава чланове породице износ од 25.861,10 динара се увећава за сваког члана издржаване породице за пет општих бодова, односно, износ од 4.070,00 се увећава на 4.310,20 динара, за пет општих бодова пута 862,04 једнако је 4.310,20 динара. Уколико пензионер издржава једног члана породице, а износ пензије је мањи од 17.240,80 динара по једном издржаваном члану, испуњава услове за доделу ове помоћи у износу од 30.101,30 динара, (25.861,10 + 4.310,20 = 30.101,30 динара).

Пензионер чији је износ пензије био мањи од 13.024,00 динара по члану издржаване породице, цензус се увећава на износ од 13.792,60 динара. Тако пензионер чији је износ пензије мањи од 13.792,60 динара по издржаваном члану, односно 16 општих бодова пута 862,04 једнако је 13.792,60 динара, испуњава услове за доделу једнократне социјалне и хуманитарне помоћи једном у једној години.

По здравственом збрињавању не постоји цензус без обзира на износ пензије. Да би се помоћ доделила по здравственом збрињавању потребно је уз захтев, поред документације која је прописана Правилником, доставити потребну медицинску документацију као и медицинску документацију за оболеле од ковид-19, рачуне о плаћеним трошковима лечења и чек од пензије.

на за 288 чланова УВПС. За те намене исплаћено је укупно 8.283.000 динара, односно у једном месецу у просеку 690.250,00 динара. Другим речима, сваки војни пензионер коме је додељена помоћ добио је просечно 28.760 динара.

Остоја Поповић

Додела станова припадницима снага безбедности по принципу „брзи прсти“

ДУБОКО НЕПРАВЕДАН ПОСТУПАК

Чланови месне организације УВП Бежанијска коса, Нови Београд, који су упознати са одредбама прописа о додели станова на чудан начин, јединственог су става да су те одредбе неодрживе, јер је реч о одлуци заснованој на бирократском приступу једном од најважнијих животних питања

Станови су вероватно најважније, али и најскупље животно питање

Одавно није било толико буре и жустрих реакција као што је то случај са реакцијом на усвојене прописе о необичном начину сачињавања ранг-листе заинтересованих корисника за прибављање станова под повољним условима. Дуго је најављивана државна станоградња која треба да реши проблеме запослених у Министарству одбране, Министарству унутрашњих послова и Безбедносно-информативној агенцији. Наде десетина хиљада оних који раде у безбедносном сектору и њихових колега у пензији очекивали су ту праву прилику да реше кров над главом. Међутим, чиновници из државног апарата смислили су систем за доделу станова који потиरे све напоре учињене да се проблем реши.

Када је све то обзнањено и када су на основу „брзи прстију“ за делић секунде стицане предности за доделу станова, тек тада је схваћено колико је тај систем неправедан и колико урушава права једних, а без основа даје права другима.

Месна организација УВП „Бежанијска коса“ само је једна од оних које су реаговале на нову праксу, па њихово писмо објављујемо у целисти. Ево шта су написали:

Законом о посебним условима за реализацију пројекта изградње станова за припаднике снага безбедности („Сл. Гласник РС“, бр. 41/2018, 54/2019 и 9/20), уређују се услови, критеријуми, начин и поступак за реализацију пројекта изградње станова за припаднике снага безбедности, из-

међу осталих и за припаднике Министарства одбране и Војске Србије, као и за лица која су право на пензију остварили у једном од ових државних органа.

Реалан и очекивани предлог

Наведеним Законом члан 7. став 3, 4 и 5 регулишу следеће: Став 3. регулише: „Припадник снага безбедности може, на сопствени захтев, остварити право на куповину стана било које површине или структуре, уз испуњење услова прописаних овим законом, подзаконским актима донетим на основу овог закона и актима овлашћеног лица“.

Став 4. регулише: „Приоритет за куповину стана у складу са одредбама овог закона има лице које нема трајно решену стамбену потребу.“

Став 5. регулише: „Припадник снага безбедности који има неодговарајући стан, може остварити право на куповину стана под повољнијим условима, под условом да за куповину стана није заинтересован припадник снага безбедности који нема трајно решену стамбену потребу.“

Предлажемо да се сва ова три наведена става бришу, а да се уместо њих донесе посебан Правилник о решавању стамбених потреба припадника снага безбедности којим ће бити регулисани услови, начин, критеријуми и поступак за утврђивање реда првенства као на пример: (1) Време чекања на решавање стамбене потребе; (2) Дужина укупног пензијског стажа; (3) Значај радног места; (4) Стамбена

угроженост; (5) Број чланова породичног домаћинства; (6) Брачни пар-припадници снага безбедности; (7) Вршење службе за лица којима је признат стаж у двоструком трајању; (8) Здравствено стање, и слично.

Чланови месне организације УВП Бежанијска коса, који су упознати са одредбама поменутог закона, јединственог су става и мишљења да су одредбе неодрживе јер је реч о одлуци заснованој на бирократском приступу тако важном животном питању.

Просто је невероватна одредба доделе станова по принципу „брзи прсти“, то јест „ко брже укуца податке и пошаље их на одређену електронску адресу, добиће стан, ма који био на листи стамбених интересената“.

Такође, ничим не може да се оправда одредба, да рецимо, лице које је самац, може да купи троипособан стан пре четворочлане породице, само зато што важи принцип „брзи прсти“.

Закон предвиђа прву и другу ранг-листу, односно списак лица који имају нерешено стамбено питање чине прву ранг листу и лица која имају делимично решено стамбено питање чине другу ранг листу.

Поступак је регулисан тако да се лица из друге ранг-листе решавају тек када сви буду решени из прве групе, што значи, почетник у служби са једном годином стажа има предност у односу на лице које је пензионисано (рецимо чина пуковника са 40 и више година стажа) и са породицом живи у једноипособном стану, што представља необјашњиву одлуку.

Предност брачним паровима

Предлажемо да кандидат може купити стан који му припада према структури и површини на основу правилника којим је регулисано решавање стамбених потреба, а за лица која имају неодговарајући стан (друга група) омогућити куповину стана структуре и површине која се односи на разлику између имајућег и припадајућег стана, са напоменом ако купи већи стан од припадајуће разлике, да вишак квадрата плати према тржишној цени.

Наглашавамо да у ситуацији где је брачни пар у служби безбедоносних структура, има одређени број поена и неку врсту предности за куповину стана јер се једном стамбеном јединицом решавају два припадника снага безбедности.

Став је већине чланова Месне организације УВП „Бежанијска коса“ да је електронски начин пријављивања за стан непознаница и за многе стручњаке из области информационих технологија.

Предлог Месног одбора УВП „Бежанијска коса“ који је разматран на телефонској седници, једногласно је потврђен став да треба поднети предлог за измену и допуну наведеног Закона.

Молимо надлежне у Општинском одбору УВП „Нови Београд“, да овај наш предлог проследи Главном одбору УВПС са предлогом да се достави Генералном секретаријату Владе РС, на даљу надлежност.

Приликом прослеђивања предлога за измене и допуне наведеног Закона треба се позвати на изјаву председника Србије Александра Вучића да треба преиспитати и исправити садашњи систем поделе по редоследу пријављивања електронским путем.

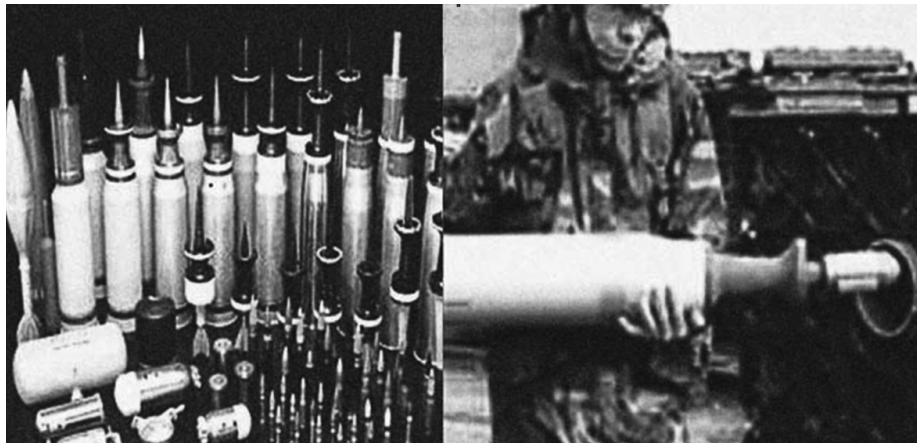
Оболели официр из Београда захтева одштету због бомбардовања радиоактивном муницијом

ТУЖИ НАТО ЗБОГ УРАНИЈУМА

Оштећени је оболео од карцинома и нада се обештећењу од најмање 700.000 евра. Суду се доставља и 70 пресуда из Италије у којима су војници однели победу.

Анђело Фјоре Тартаља и Срђан Алексић
(Фото приватна архива)

Нишки адвокат Срђан Алексић и његов италијански колега Анђело Фјоре Тартаља, који је од пре Нове године члан Адвокатске коморе Ниша, поднеће до краја недеље Вишем суду у Београду прву тужбу против НАТО алијансе.

Тужба ће бити поднета у име једног војног лица из главног града, које је током 1999. боравило на Косову и касније оболело од канцера, као последица бомбардовања осиромашеним уранијумом.

ЛЕГАЛНО И ЛЕГИТИМНО НАТО је правно лице и зато је могућа тужба

Тужиће НАТО због повреде права на живот, услед коришћења муниције са опасним пуњењем. До краја месеца сличне тужбе биће поднете и судовима у Новом Саду, Крагујевцу, Нишу и Врању.

Према речима Алексића, тужбе ће у почетку бити поднете у име људи који су се нашли у истоврсном правном положају као италијански војници, који су добили поступке пред тамошњим правосудјем: били су на гађаном подручју без адекватне заштитне опреме, јели су контаминирану храну и пили воду, користили прашњаве путеве и удисали штетне честице. Тек касније тужбе ће бити поднете и у име цивила који су у време НАТО бомбардовања живели на КиМ, у Врању, Бујановцу и Прешеву.

- Колега Тартаља доказао је пред италијанским судовима присуство тешких метала код оболелих војника који су били на КиМ, а као последицу бомбардовања осиромашеним уранијумом. Он изазива карцином плућа, костију, мозга, као и леукемију. Суду

ЛОКАЦИЈЕ У СРБИЈИ
НА КОЈИМА ЈЕ
КОРИШЋЕНА
МУНИЦИЈА СА
РАДИОАКТИВНИМ
УРАНИЈУМОМ

Све више држављана чланица НАТО-а добија одштете због оболевања од канцера, као последице излагања осиромашеном уранијуму баченом током бомбардовања СРЈ, наши грађани, за сада, тужбе покрећу пред домаћим судовима у нади да ће те пресуде признати и судови земаља Алијансе

ћемо доставити више од 70 италијанских пресуда и више од 180 доказа, вештачења, резултате истраге коју је спровела италијанска комисија, потврду Светске здравствене организације која се бави истраживањем рака о узрочно-последичној вези између канцера и уношења тешких метала кроз радијацију и контаминацију животне средине - објашњава Алексић.

ТАКВЕ

Заступници оштећених тражиће ослобађање од плаћања судских такси, пошто су због вредности спора оне астрономске. У првостепеном поступку биле би око 1.000 евра, а у жалбеном дупло више, што би онемогућило оштећенима приступ правди.

Ту су и две пресуде Суда у Стразбуру против Уједињеног Краљевства и Турске, где је доказана веза између изложености деловању осиромашеног уранијума и рака. Доказни материјал су и резултати истраге Комисије УН за заштиту животне средине, као и пресуда Окружног суда у Београду из 2000. године, којом су челници НАТО осуђени на по 20 година. Она јесте укинута, али они нису правоснажно ослобођени, па случај није застарео.

- Могуће је поднети тужбу против НАТО, јер она има својство правног лица. Тражићемо одштету за оболеле и очекујемо да она неће бити мања него у Италији, где је износила од 700.000 до милион евра по особи - каже Алексић.

В. ЦРЊАНСКИ СПАСОЈЕВИЋ
Фото Д. Миловановић
Извор: Вечерње новости

Из ратног дневника генерал-пуковника Небојше Павковића

НАПАДИ НА МИР

Дан хаоса и злочина у присуству КФОР-а
(Резервно командно место „3“, Пролом Бања, 11.20 часова)

Пробудио сам се у 6.00 часова. Дочекао ме леп сунчани дан. Тек сада видим сву лепоту Пролом Бање и планина у чијим се недрима сместила. Пролошка и Радан планина са југа и истока, Арбанашка и Соколовица са севера, на чијим су удолинама спуштала магла, чине прелети амбијент за одмор и уживање. На зеленим травнатим површинама и уређеним стазама око хотелских објеката већ шетају гости. Има и деце. Леп почетак дана да ми одврати мисли о синоћним догађајима. Очекујем успешан дан за јединице Армије.

На Резервном командном месту, у Оперативном центру примећујем нова лица и старешине са Истуреног командног места „3“. Дочекује ме пуковник Јанковић и извештава да није било хитних позива. Одбијам доручак. Тражим кафу и везу са начелником Штаба, Стојмировићем, и са Лазаревићем. Први се јавља начелник. Извештава да је имао разговор са командантом руског контингента. Каже да генерал Заварзин тражи контакт са мном или са њим, у вези са предлогом о распореду руских снага и решавању позадинских проблема. Збуњен сам и питам о каквом распореду руских снага се ради и због чега ме није спојио са њим. Одговара ми да Заварзин хоће лични контакт и да се ради о распореду руских снага које треба да стигну као појачање. „Јуче је део енглеског контингента ушао на један део аеродрома, а извиђачка чета Пете бригаде као претходница посела Ветерник“, објашњава. Питам како се то догодило када је требало да се разговори Руса и генерала Џексона наставе данас.

„Све се дешава непредвиђеном брзином. Известио сам генерал-пуковника Марјановића о захтеву генерала Заварзина, али из објективних разлога није дошло до разговора“, каже.

Прекидам Стојмировића и кажем му да није ни требало да извештава Марјановића, већ мене.

„Марјановић је у Врањској Бањи и он не сме да дође на Космет. Шта још траже Руси. Одобрено им је 14 тона горива.“

Одговара да су поставили захтев да се прикључи струја и вода на Аеродрому, да се оспособи писта за слетање авиона за 14. јуни 1999. године, због прихвата осталих руских снага и предлог где да се распореде. Поред тога, доставио је захтев за вреће са песком, бодљикавом жицом, агрегатима за струју, кабловима и сијалицама и др. „Пренео сам захтеве пуковнику Арсићу, команданту 492. ваздухопловне базе, који је до сада одрадио ‘лавовски’ део посла. Међутим, предвиђено је да део његових јединица данас почне измештање. Молим да разговарате са командантом РВ и ПВО, генералом Смиљанићем, да се измештање помери бар за један

дан“, наставио је да реферише начелник. Наредујем му да такав захтев хитно пошаље ШВК, јер је то најбржи начин да се проблем реши.

У вези са предлогом о распореду руских јединица, предлажем да то буде регион село Орлане, Подујево, Вучитрн, Обилић, Косово Поље, Липљан и Грачаница. Слажем се са предлогом, али упозоравам да нисам сигуран да ће Руси имати на располагању толике снаге. „Морамо да сачекамо доказак осталих руских јединица, па да одлучимо. Ти упознај генерала Заварзина са нашим предлогом. Нека размишља. Разговарај са пуковником Арсићем и замоли га да испуни његове захтеве, а ми можемо помоћи око оспособљавања полетно-слетне стазе“, наређујем.

Генерал Лазаревић реферише да су у току ноћи настављене провокације на граници, на истим позицијама - Горожуп, Паштрик и Ликен. Најјача ватра из аутоматског наоружања и минобацача 120 мм поново је отворана на фронту од објекта Раша е Кошарес до Опљаза. „Напади су одбијени, али јединице 549. и 125. моторизоване бригаде, које бране државну границу, остале су усамљене и немају ослонац по дубини. Чекамо да стигну ‘мировњаци’ да смире терористе“, рекао је и наставио, „На основу пресретнутих разговора ШТС, Штаб ОБК упутио је наређење да се прекину напади и провокације на јединице које се извлаче са Косова и Метохије. Мислим да Штаб ОБК нема утицаја на све групе и да се то у пракси неће поштовати“.

У вези са активностима снага КФОР-а, каже ми је да је окружен Енглезима чија је претходница ушла у Приштину. „Остао сам да преспавам у хотелу. Када сам јутрос погледао кроз прозор, видим њих око хотела ‘Гранд’ и Спортског центра ‘Боро и Рамиз’. Морам некако да се извучем што пре из града и идем на старо место.“ Прекидам га и наређујем да одмах крене са те позиције. Упозоравам га на информацију да су Енглези и на пункту „Ветерник“ и „да процени којим ће путем у Кишницу. На Командном месту ‘Гранд’ да остану Стојмировић и Ђаковић, са официрима за везу са КФОР-ом, а сви остали се извлачите. Јави се када стигнеш на Командно место“.

У писаној информацији Тима за координацију са КФОР-ом наведен је тренутни распоред снага КФОР-а: контингент француских снага стигао је на прилазе Ѓњилану, у село Велекине; италијанска бригада „Гарибалди“ ушла је на Косово и Метохију по плану, прошла Урошевац, Штимље и Суву Реку и зауставила се на око 20 километара од Призрена, да би пропустила колону наших снага; Главне снаге енглеског контингента, Четврта оклопна бригада, делом снага ушле су у Приштину, а делом се распоређује у широј околини; главне снаге

немачког контингента по плану улазе на прелаз „Врбница“ око 14.00 часова.

У Извештају 113. обавештајног центра су детаљни подаци о саставу јединица појединих контингената. У саставу Четврте оклопне дивизије енглеског контингента налазе се: део падобранског пука и један батаљон Гурки - 6.th Queen Elizabeths Own Gurkha Rifles. У француском контингенту је део Другог падобранског пука „Легије странаца“ и део 21. маринског пука. У немачком контингенту је део 21. оклопне бригаде и један оклопно-гренадирски батаљон планинске бригаде „Горски ловци“. У саставу немачког контингента очекује се долазак око 1.200 војника, 20 тенкова типа „леопард“, 30 оклопних транспортера типа „Марадер“ и око 400 разних моторних возила. У саставу америчког контингента је претходница јачине једног моторизованог батаљона из састава 82. ваздушноде-сатне дивизије Оружаних снага САД.

Према информацијама до којих су дошли оперативци 113. обавештајног центра од команданта енглеског контингента пуковника Гибсона, у околини Приштине налази се око 2.000 терориста који су распоређени у градским насељима Врањевац, Драгодан, и Сунчани Брег. Упућен им је позив да предају оружје

Снаге КФОР-а су одвише много толерисале дејства албанских терориста

око 100 припадника ОВК", реферише Лаза.

Каже да је Команда 549. моторизоване бригаде известила о убацавању ШТС из Македоније на Косово и Метохију преко Шар-планине и превоја Превалац и да се групишу око Суве Реке и Призрена. Посебно у селима Букош, Мушутитште, Грејковце и Кабаш. Процењује се да се спремају за извођење напада на наше колоне на комуникацији Призрен-Сува Река-Штимље.

Према неким сазнањима, ШТС припремају нападе и на јединице КФОР-а да би за то оптужиле наше снаге. Према непровереним подацима, јаче терористичке снаге у рејону Белаћевца, врше припреме за напад на руски контингент на Аеродрому „Слатина“.

Одговарам Лазаревићу да је на помолу хаос који, ако крене, нико неће зауставити, и да се плашим да ћемо у „данима мира“ имати веће губитке него за сво време агресије. „Лазо, процени ситуацију и предложи када да до даљег зауставим измештање јединица док КФОР не заведе ред.“

Извештава и да су Тактичка група „252“, без оклопног батаљона 211. оклопне бригаде, и Трећи батаљон Друге пешадијске бригаде, у 7.30 часова стигли у Куршумлију. Остале јединице још маршују по „Плану измештања“. Зону Косова и Метохије напушта део јединица 125. и 549. моторизоване бригаде, 354. мешовити противоклопни артиљеријски дивизион и 354. одред.

После разговора са Лазаревићем настављам да прегледам наређења Команде Армије која су послата јединицама: Наређење Истуреног командног места, стр. пов. бр. 872-188/3 од 13. јуна 1999. године, којим су регулисани приоритети и деломичне забране цивилног саобраћаја на правцу Подујево-Мердар-Куршумлија-Прокупље и обратно, у времену од 15.00 часова 13. јуна 1999. до 12.00 часова 20. јуна 1999. године; Наређење стр. пов. бр. 872-189/14 од 13. јуна 1999. године, у вези са стварањем услова за извлачење јединица ВЈ и МУП-а са Косова и Метохије: (1) на правцу: Подујево-Мердар-Куршумлија-Прокупље и обратно, затвара се саобраћај за цивилна возила осим санитет-

ских, и возила којима се превозе личности државних органа Републике Србије и СР Југославије, у времену од 7.00 до 22.00 часа: (2) сва цивилна моторна возила и теретна, без приколице, која нису у функцији ВЈ и МУП-а од пункта „Подујево“ упућивати на путни правац Подујево-Преполо-Куршумлија-Блаце, деоницу контролисати борбеним патролама из 211. оклопне бригаде; (3) пункт за регулисање и контролу саобраћаја у Подујево ојачати старешинама из Команде Треће армије и Приштинског корпуса; (4) начелник безбедности Треће армије са овим наређењем упознаће органе МУП-а у Прокупљу, Куршумлији и Блацу; (5) наређени режим саобраћаја важи од 15.00 часова 13. јуна до 12.00 часова 20. јуна 1999. године.

Када сам завршио прегледање и осталих докумената, размишљао како се полако наредни сати у дану који је обећавао мир претварају у хаос. Јединице КФОР-а брже се крећу ка предвиђеним зонама, углавном главним комуникацијама, без улажења у мања насељена места. Борбене саставе ангажују само за обезбеђење комуникације Ђенерал Јанковић-Урошевца-Приштина. Оно што ме забрињава је заједнички улазак јединица КФОР-а и ОВК. На правцу Ђенерал Јанковић-Качаник-Урошевац ушла је већа група терориста у новим униформама и са најновијим оружјем. Превезени су хеликоптерима заједно са припадницима енглеског контингента. После искрцавања отишли су у околна шиптарска села где преузимају контролу места и организују своју власт и полицију.

И на правцу Врбница-Призрен регистрован је улазак преко 1.000 терориста заједно са војницима немачког контингента. Одмах по уласку у Призрен терористи су запалили неколико српских кућа и аутомобила и похапсили групу Срба. Због тога је дошло до размене ватре и сукоба, чије размере нису познате. Према непотврђеним информацијама, приликом уласка у Призрен припадници немачког контингента убили су тројицу терориста који су и њих напали, а не ради заштите Срба и Црногораца.

Регистровано је више напада на колоне српских избеглица које беже из града. Ко-

лоне се тренутно крећу комуникацијом преко превоја Превалац води ка Брезовици и Штрпцу. Припадници немачког контингента са стране посматрају нападе ОВК на избеглице и не интервенишу. Очигледно да је улазак „савезника“ припреман раније. Други део немачког контингента који је на Косово и Метохију ушао из Македоније маршује на правцу од Урошевца ка Призрену.

На Граничном прелазу „Ђенерал Јанковић“ припадници америчког контингента успоставили су контролни пункт и ригорозно контролишу све који улазе на Косово и Метохију. У близини америчког пункта и ОВК је успоставио свој пункт. Контингент француских снага запосео је положаје у и око Ђилана и очекује долазак америчког контингента. Део снага италијанског контингента стигао је у Пећ. Једна чета распоређена је у Ђаковици, а два вода у Дечанима. Са снагама КФОР-а из Македоније на Косово и Метохију је ушло 40 моторна возила УНХЦЕР-а.

Јединице Армије врше измештање са Косова и Метохије, маршују по утврђеном плану и пристижу у предвиђене гарнизоне и рејоне: Тактичка група „252“, сопственим ходом, стигла је у Краљево; Команда 175. пешадијске бригаде са командом стана, Четом војне полиције и позадинским батаљоном стигла је у рејон Лесковца; део Команде 52. мешовите артиљеријске бригаде са приштапским јединицама (Први и Други хаубички дивизион 155 мм, Топовско-хаубички дивизион 152 мм „Нора“, Дивизион самоходних вишецевних бацача ракета 128 мм „Оган“, без две батерије и део позадинског батаљона) стигли су у Владичин Хан; 549. моторизована бригада стигла је у рејон села Давидовца код Бујановца, а мањи део и даље обезбеђује државну границу.

Део команде 243. механизоване бригаде са приштапским јединицама (Први механизовани батаљон, Мешовити противоклопни артиљеријски дивизион хаубички дивизион 122 мм, инжењеријски батаљон, лаки артиљеријски дивизион ПВО и позадински батаљон) маршује према Врању. По плану марша, долазак главнине очекује се до 22.00 часа, а једне чете у току 14. јуна 1999. године.

Из састава 125. моторизоване бригаде у рејон Бруса стигао је позадински батаљон. На маршу се налазе Оклопни батаљон и Инжењеријски. Мањи део 125. моторизоване бригаде ангажован је на обезбеђењу државне границе.

Чињеница је да долазак снага КФОР-а, око 9.200 војника, и увођење наоружаних припадника ОВК озбиљно угрожава

Пише:
ЗВОНИМИР ПЕШИЋ *

Николае Чаушеску, председник Социјалистичке Републике Румуније, владао је том земљом безмало 25 година. Било је то време стагнације земље, медијског мрака, непоштовања права човека и тоталитаризма. Последње године његовог председниковања упамћене су по гладовању људи, зимском смрзавању грађана, како би се штедело на енергији. Приватности у доба Чаушескуа готово да није било. Полицијска држава је све знала, ма где ко шушуно или шапнуо. Према подацима који су касније процурили у јавност, државна безбедност Румуније, злогласна Секуритатеа, имала је око два и по милиона доушника. У том монструозном систему све је морало да се зна. Николае Чаушеску је у председничковој гарди, регрутовао децу без родитеља, којима је у време школовања говорено да им је Николае Чаушеску отац, а Елена Чаушеску – мајка. Васпитавани су спартански.

Мада је та земља формално била чланица Варшавског уговора, у пракси су многе државне обавезе замрзаване, прећуткиване, а Николае Чаушеску, формално одлуком румунског парламента, није дозвољавао да се на територији Румуније организују вежбе Варшавског уговора уз учешће савезника, нити је допуштао да се кроз ту земљу транспортују трупе чланица источне војне алијансе.

ХРАНЕ НИ ЗА ЛЕК

На сцени је било велико сиромаштво. „Вољени“ председник је одредио курс и темпо враћања иностраних дугова (11 милијарди долара), да би земљу извукао из дужничке зависности. Румунска економија, која није била тржишно оријентисана, тешко је подносила такав намет. Коришћена је свака могућност да се извезу производи на западно тржиште, како би се стекли долари, па је роба извозена чак и далеко испод производних цена. У лето 1989. године, председник Румуније је обзнанио народу да су враћени сви инострани кредити. Међутим, у дипломатским круговима се говорило да је ипак остало још око 2,4 милијарде долара за враћање, али да је Румунија, уместо пара, заложила злато.

Очекивало се, након враћања дугова, да ће се економска ситуација у земљи поправити, то јест да ће се на тржишту макар наћи више хране, али се то није догодило. Румунски председник, који је живео у изобиљу, како би се то рекло – у комунизму, уљуљкан славољубљем, које није имало упоришта у народу, занемарујући животне компасе и опште сиромаштво становништва, које је из дана у дан било битку за физички опстанак, заказујући свеопшти збор „радног народа и грађана“ у центру Букурешта, повукао је самоубилачки потез.

Тог дана (21. децембра) у исто време (у подне) у југословенској амбасади, која се налази у близини центра града, приређен је пријем поводом Дана ЈНА. Том догађају, уз део дипломатског кора и готово комплетног војнодипломатског кора, присуствовали су високи представници државног и партијског естаблишмента Румуније,

Румунска револуција 31 годину касније

РАТНЕ ИГРЕ ТАЈНИХ СЛУЖБИ

Турбулентни догађаји препуни насиља и смрти који су се у Румунији збили током децембра 1989. године, ни данас у свему нису расветљени, нити о томе постоји објективна оцена. Више од три деценије трају спорења да ли је револуција била аутохтони излив народног незадовољства или вешто укомпоновање народне плиме и планова светских моћника.

односно већи део генерала Румунске армије.

На Митингу у центру града пред више од 100.000 људи Чаушеску се народу обратио са балкона зграде ЦК и рекао је да су догађаји који су се збили последњих дана потврда акција организованих зарад дејстабилизације државе и да су уперене против интегритета и независности земље. Захтевао је општу мобилизацију целокупног партијског апарата, државних органа и свих наоружаних снага (милиције, безбедности, војске).

Део људи, међутим, почео је да негодује, узвикивао је пароле везане за темишварске догађаје и, све чешће, до тада неприкосновени говорник је прекидао звиждуцима. Све то диктатор је гледао разрогачених очију. Председник је упадао у све веће грешке, а негодовање и звиждање су бивали све гласнији. Нешто укосо, иза говорника, стајала је академик Елена Чаушеску. Уочавајући шта се дешава у масама, полугласно је рекла супругу да студентима обећа повећање стипендија за три-

чавих два-три одсто. Али, народ се није дао умирити. Елена суфлира „највећем сину румунског народа“ да прогласи повећање плата запосленима за по 100 леја (по тадашњем црном курсу, то је еквивалент за 1,4 долара). Поново се појачавају жамор и звиждуци.

Омамљен ехом разјарених људи, Чаушеску узалудно покушава да успостави контролу над масом, обраћајући им се са „Ало, ало“, односно „Останите мирни, на својим местима“. Није схватао да се пред његовим очима управо рађа револуција.

За то време у југословенској амбасади, војни изасланици су извлачили речи војном изасланику Јапана, који је тих дана једини, на само њему знан начин, успео да се пробије до блокираног града Темишвара и да види својим очима шта се тамо збива.

Дан пре тога, због тешких репресалија које су румунске власти предузеле према демонстрантима у Темишвару, СКЈ је прекинуо односе са РКП. На пријему у југосло-

Војни суд је Чаушеску и његову жену Елену прогласио кривима и осудио их на смрт стрељањем

Многи припадници оружаних снагама окренули су се против Чаушеску и придружили се демонстрантима

венској амбасади представници румунске државе и партије су упорно убеђивали амбасадора СФРЈ Бору Денкова да је наша страна погрешила и да треба поново да успостави односе сарадње. Убрзо је у салу пријема ушло неколико старешина Румунске војске и нешто дошаптавао генералима, а потом и осталим официрима, који су као главом без обзира напустили свечаност.

КРВАВИ ОБРАЧУН

Што због масе народа која је све време окруживала зграду ЦК, па није било могуће покренути колону, што због озбиљности ситуације, брачни пар Чаушеску није се вратио у резиденцију. Николае Чаушеску је, заједно са врхом државе, партије и војске, остао у згради ЦК, руководећи акцијама за успостављање реда и мира.

Зграда је потом опасана оклопним транспортерима и добро опремљеним специјалним противтерористичким јединицама, познатијим по скраћеници USLA. Јединице Румунске армије стављене су у најви-

ши степен приправности.

Народ се није разишао са тргова и улица. Још одлучније је исказивао своја осећања према режиму који их је дужи низ година држао у покорности. Тога дана као да је отворена Пандорина кутија...

Снаге реда и мира хапсиле су „хулигане“ и „изгреднике“. Транспортивали су их у злогласни затвор „Жилава“, у истоименом селу, на путу Букурешт–Ђурђу.

Број људи на улицама се и даље увећавао, па су снаге репресије с падом мрака отпочеле да примењују силу. Ненаоружане и неорганизоване демонстранте систематски су нападали припадници Секуритате у цивилу и полицајци. Против народа су упућени тенкови, оклопни транспортери, специјална возила милиције...

Са жешћим репресалијама се отпочело око поноћи, под командом министра националне одбране, генерал-пуковника Василеа Милеа. На демонстранте је пуцано из зграда и попречних улица. Пале су и прве жртве. Људи су сабијени на мањи простор,

а онда су их снаге реда засуле пендрецима и палицама. Уследила су нова хапшења.

Око три сата по поноћи, демонстранти су нестали са улица. Биланс те крваве ноћи био је следећи: 50 убијених, 462 рањених и 1.245 ухапшених и одведених у затвор „Жилава“.

Супружници Чаушеску преспавали су ноћ (21/22. децембар) у згради Централног комитета РКП, у посебном апарману. Николае Чаушеску, и даље нереалан у оцени стања и догађаја, наређује да се у фабрикама конституишу „групе за одбрану“.

Диктатор је сматрао да ће државу и сопствену кожу спасити уколико снаге реда, потпомогнуте војском, буду још жешће пуцале у окупљени народ. Али Румуни више ништа нису могли да изгубе, осим сопственог живота, који се одржавао на најнижим гранама стандарда.

Сутрадан изјутра, у великим колонама, готово истоветним ширини улица, којима су се кретали, они су се запутили према центру града. Биле су то буквално реке народа, које су час узвикивале серију slogana уперених против председника и његовог режима, час су достојанствено ходали у тишини, наглашавајући „ход по мукама“. Тај усаглашени рески звук, који су у ритму стварали тако што су ритмички „оверавали“ сваки корак, ударајући о асфалт, подсећао је на индијанске бубњеве рата. Ко је то доживео, причао је касније о јези која га је обузимала и подстицала на размишљање шта ће се за који сат догодити.

Дошло је до засићења простора. Народ више није могао тако близу да се примакне згради у којој је био председнички пар. Милицијске барикаде које су требале да спрече продор радника на Трг универзитета и Трг палате, показале су се неефикасним. Изјутра, негде око 9,30 часова, у Згради ЦК РКП, како су навели званични извори, извршио је самоубиство министар одбране Василе Милеа. Међутим, и данас се тврди да је он био убијен зато што је, наводно, одбио Чаушескуово наређење да пуца у народ.

ИЗДАЈНИК ИЛИ ХЕРОЈ

Чаушеску је после тог трагичног догађаја, у интерним оквирима, рекао да је Милеа издајник. За министра именује Виктора Станкулеску, помоћника министра одбране за војнопривредни сектор.

На хитној седници Извршног комитета Партије донета је одлука о проглашењу ванредног стања на целој територији Румуније. Ту одлуку су објавили електронски медији. Новоименовани министар одбране Станкулеску од почетка је играо дуплу игру: с једне стране је исказивао лојалност председнику, а с друге наређивао мере које су биле уперене против режима. Историچار Јон Скурту ће касније написати: „Генерал Станкулеску је преузео прерогативе врховног команданта, који су по Уставу припадали председнику Румуније. Та чињеница је дала за право једном броју историчара и онима који то нису, да прецизирају како је Станкулеску извршио државни удар и, помажући се војском, преузео политичку власт у земљи.“

Ситуација је била напета до крајњих граница. Припадници USLA су народ који се, ношен таласима покрета, померао ка њима опоменули са неколико плотуна у

вис. Народ је све време покушавао да придобије официре и војнике у оклопним возилима, који су били у пуној борбеној готовости. Запамћене су сцене када девојке цвећем ките тенковске цеви, или га дарују војницима. Била је то нека чудна игра нерава и испитивања намера која је потрајала готово два сата. И онда, одједном, проломило се „Ураааа!“ Војници су се редом братили с народом.

Схвативши шта се догађа, Чаушеску је тражио начин како да напусти партијско гнездо које се претворило у бојно поље. Из зграде од народа нису могли да прођу јер би били линчовани. Подземни коридори који од зграде ЦК изводе према резиденцији, удаљеној око три километра, одавно нису проверавани и били су закрчени неким средствима. Једини излаз је био ваздушни простор.

Хеликоптер је затражио генерал Марин Неагоје, командант 5. дивизије Секуритатее (која је обезбеђивала седиште ЦК РКП). Послата су два хеликоптера, од којих је један успео да атерира на зграду, где су се укрцали супружници Чаушеску, стари комунисти Емил Бобу и Манеа Манеску и обезбеђење. Министар одбране, како би избегао обавезу праћења председника, претходно је здраву ногу ставио у гипс.

Подизањем хеликоптера у ваздух обзнана је победа Румунске револуције. Раздрагани грађани су се укрцали на оклопне транспортере и са заставама, из којих су изрезали грб, кренули улицама главног града, да обзнане победу.

ЕЛЕНИНО БЛАГО

Чаушеску је хтео да побегне на једну од три тајне локације (командна места војске). Говорило се да је реч о подземним атомским објектима на Карпатима. Чак је диктатор наредио да се припреми председнички авион, вероватно смерајући бег у иностранство. Али, Елена је инсистирала да се уместо на оближњи аеродром „Отопени“, на којем је смештена председничка ескадрила, одвезу у летњу резиденцију крај језера Снагов, око 40 км удаљеног од Букурешта, да би покупила штедне књижице и неке драгоцености.

У међувремену је командант РВ и ПВО потпуно затворио ваздушни простор Румуније. Када се хеликоптер поново подигао, одмах је наређено да се спусти на земљу, или ће бити оборен. Убрзо летелица слеће на пут Букурешт – Плоешти. Председнички возило обезбеђење зауставља неколико возила, избацује путнике из њих и свита се упућује према Трговишту, средњовековној престоници Румуније. При том су аутомобили мењани неколико пута, а генерали из обезбеђења су, један по један, хватили кривину, како би се одвојили од свите.

Још увек верујући да ситуација може да се преокрене, Чаушеску захтева да се упуте у седиште партије за тај жудец. Већ после неколико минута из касарне су стигли наоружани официри и војници који су ухапсили брачни пар Чаушеску и одвели их у тамошњу касарну.

Када је хеликоптер напустио зграду ЦК РКП, први пункт где су се обрели револуционари била је телевизија. Тамо су међу првима (12.51 часова), заједно са другим револуционарима, стигли песник Мирчеа Динеску и глумац Јон Карамитру. Они су ушли у студио државне телевизије и обзнанили народу да је диктатор побегао,

показујући раширеним прстима слово „V“. Тиме су потврдили да је револуција победила.

После бегачког пара Чаушеску створен је хаос у Букурешту, претворивши се у стање потпуне еуфорије. Народ је похрлио у зграду ЦК РКП, понашајући се вандалски. Главне мете су биле портрети диктатора у канцеларијама и писана дела Чаушескуа и његове супруге Елене. Књиге су масовно избацивали кроз прозоре.

У посебно непријатном положају се наша Румунска армија. Наиме, јединице противваздушне одбране су на екранима радара готово непрестано имале одразе циљева у ваздушном простору, који су се приближавали без уобичајене најаве и одобрења надлежне службе за прелет румунске територије. У паници која је завладала, испалењено је много ракета на циљеве, а испоставило се да су одрази на екранима били производ електронских симулација. Одакле су емитовани ти таласи и ко је то чинио, остала је строго чувана тајна.

Важне објекте нападе су познате снаге. Названи су „терористима“, а војска и народ су били позвани да бране и одбране тек извојеване тековине револуције. Често се дешавало да се сукобе две војне јединице, милиција са војском, односно револуционари са војском. Највећи окршај догодио се ноћу у близини међународног аеродрома „Отопени“. Тамо су се сукобиле две војне јединице. У тој нежељеној, али жестокој бици, погинуло је чак 50 људи.

Другог дана хаотичне ситуације паралелно су деловала три центра моћи. Први је био у телевизији, где се око 14 часова песнику Мирчеи Динеску и глумцу Јону Карамитру придружио политичар Јон Илијеску, који ће бити изабран за првог демократског председника Румуније. Други центар налазио се у згради ЦК РКП, где је група Илие Вердеца покушала да створи нову владу. Већ након 20 минута састанчења, показало се да од тога нема ништа. Трећи центар имао је изузетно велику, фактичку моћ, а реч је о Министарству одбране са генералом Виктором Станкулескуом на челу. Схватајући значај војске за учвршћивање тековина револуције и држање власти, Јон Илијеску је, још док се налазио на државној телевизији, успоставио везу са новим министром одбране. Око 22 часа, 22. децембра, после дуготрајних консултација, формиран је Фронт националног спаса, као нови орган власти, који је преузео терет револуције. Према оценама аналитичара, био је то орган састављен од људи из другог партијског ешалона, али тело које је здушно било и остало привржено друштвеним променама. Уосталом, многи од њих су, касније, када су били у врху власти, заслужни што је Румунија кренула путем демократије.

ХИЦИ У НАРОД

Мада су многи мислили да је хапшењем брачног пара Чаушеску завршен главни посао револуције, то се ипак није догодило. Снаге лојалне режиму, пре свега из редова Секуритатее нападале су подмуклим хицима из конспиративних станова, контролисали су главне артерије канализације, оглашавали се одакле су најмање очекивани.

Организованији и жешћи напади су (у Букурешту) почели 22. децембра око 18,30

часова. Важне објекте нападе су непознате снаге. Названи су „терористима“, а војска и народ су били позвани да бране и одбране тек извојеване тековине револуције. Неки од напада на војску били су симулирани апаратима који су производили звук и светлост.

Оружани насртаји снага верних председнику Чаушескуу и старом систему, уносили су панику међу револуционаре. У неколико наврата претила је опасност да поврате доминацију над важним објектима, попут телевизије и поште. Све је било у неком грчу, а највише је царевала паника. Тај хаос допринео је да и телевизија емитује непроверене, нетачне и контрадикторне информације.

Касарна у Трговишту је стално била под ватром људи оданих председнику. У једном часу је толико било критично да је претила опасност да Чаушеску и његова супруга буду ослобођени. Командант те јединице, која је у саставу имала оклопне транспортере, због тешке ситуације, доноси одлуку да председнички пар укрца у једно од оклопних возила и да блиндирана колона напусти касарну.

Та колона кружила је макадамским путевима неколико часова, избегавајући насеља. За то време јединица је успела да се одбрани од напада.

Припадници тајне полиције Секуритатее, који су остали верни Чаушескуу све време, тачно су знали где се супружници налазе. Пошто су били затворени у касарни у Трговишту, уочено је да диктатор, с времена на време, притиска нешто на свом ручном часовнику. Мало касније, када су стражари пришли ближе и загледали у часовник, уочили су малу антену. Часовник је, заправо, био део електронског мини-уређаја, који је, притиском на прекидач, емитовао радио-таласе (локатор).

Где се тачно налазе супружници, у табору револуционара нико није знао, осим лукавог министра одбране Виктора Анастасеа Станкулескуа, који је касније робијао у затвору Жилава, у близини Букурешта, јер је био осуђен и кажњен петнаестогодишњим затвором због издавања наређења да се у Темишвару пуца у народ.

У Фронту националног спаса је убрзо одлучено да се Чаушескуу суди, а за главног организатора суђења одређен је управо генерал Станкулеску. Током разговора са једним од чланова тадашње импровизоване власти, Силвио Бруканом, Станкулеску је добио и одговор како суђење треба да се заврши. План је био да се диктатор осуди на смрт и да се казна одмах изврши.

АДВОКАТИ КАО ТУЖИОЦИ

Министар одбране је образовао тим од 10–12 људи, у којем су били тужиоци, судије и адвокати. Инструисани су у Министарству одбране. Пре тога је декретом образован Преки војни суд са председником, пуковником Гицом Попом, на челу. Оптужница је сачињена на брзу руку и није се заснивала на истинитим чињеницама. Председник државе је оптужен за геноцид над 60.000 људи, за примену силе против демонстраната, за рушење градова и страдање материјалних добара, затим за подривање националне економије и за покушај бекства у иностранство са једним милионом долара.

Када је много година касније сенатор

Грађани Букурешта са румунским заставама током антикомунистичких демонстрација на Тргу Републике, 21. децембар 1989. (фото: AFP/Getty Images)

Думитру Муреш Поп поставио питање шта се догодило са тих милион долара, добио је одговор од министра финансија Михаила Танескуа „Да је једна од три области оптужнице фалсификована“. Дакле, Чаушеску је лажно оптужен.

Суђење је на све личило, али најмање на судски процес. Тужилац и председник Преког војног суда су се све време буквално драли на Чаушескуа, не дозволивши му да се слободно брани. Двојица адвоката цивила, који су доведени из Букурешта, понашали су се као тужиоци. Уопште, дакле, нису бранили оптужене. Чаушеску је тада изговорио: „Не признајем овај суд, већ само суд Велике народне скупштине“. Био је веома љут и нервозан, видело се на снимку који је те вечери (25/26. децембар), емитован на државној телевизији. Та лардија од суђења није дуго трајала, јер су наредбодавци журили да што пре ликвидирају омражени брачни пар.

СТРЕЉАНИ КАО ПСИ

За извршење казне над брачним паром већ је чекао вод припадника Румунске армије. Један од њих, Дарин Мариан Карлан, после неколико година је за лондонски *Обсервер* изјавио: „Осећао сам да имам историјску улогу. Знао за француску револуцију и гиљотину, а и то да сам нешто слично урадио... Био сам трениран као специјалац који брани државу. Чаушеску је био врховни командант, а ја обучаван да га браним, а не да га убијем!“

Када је брачни пар изведен пред вод, како наводи Карлан, Чаушеску је рекао: „Не можемо да будемо убијени као пси“. Елена је казала: „Заједно смо се борили, заједно ћемо да умremo“, захтевајући да се егзекуција обави одједном, то јест да једно од супружника не посматра смрт другог. „Био је то тежак тренутак за нас“, наводи Карлан.

Последње Чаушескуове речи су биле: „Живела Социјалистичка Република Румунија!“

Николае и Елена су убијени на Божић, 25. децембра, а декрет о погубљењу потписан је тек 27. децембра.

Ко је све био уплетен у свргавање председника Чаушескуа и комунистичке диктатуре, вероватно се неће још дуго поуздано знати, све док не буду отворене архиве

тајних служби (страних). У Румунији се, поводом две деценије од револуције, навелико писало да су у свргавању диктатора заједнички учествовале америчке и руске тајне службе. Чак се наводи да је баш у време револуције у Румунији боравило барем 20.000 руских „туриста“. Председник Фронта националног спаса и Румуније Јон Илијеску је изјавио да тих 20.000 наводних туриста нису могли да организују излазак људи на улице, да није било јаких, интерних разлога. „Револуција је кулминација незадовољства људи решених да се ослободе тираније“, навео је он. На директно питање новинара да ли су у догађаје у децембру 1989. године биле умешане стране службе, Илијеску је одговорио: „Верујете ли да се у једној земљи нешто тако догоди, без присуства страних служби? Немојте да имате илузије!“ Следећи пут је казао „да су биле умешане стране тајне службе, али су оне имале маргиналну улогу“.

Они ретки, који су имали привилегију да за време револуције уђу у зграду америчке амбасаде у Букурешту, а улазили су и пре тога, сведоче да је тада зграда била закрчена разноврсном електронском техником.

Већи број аналитичара сматра да је Румунску револуцију организовао Запад, наводећи бројне чињенице које тој тези иду у прилог. Једно је сигурно: сила која је вукала конце у позадини револуције по сваку цену је настојала да се збаци социјалистички систем и оцрни Румунска комунистичка партија.

Румуније је у минуле 31 годину била подвргнута утицајима, променама, унутрашњим неслагањима, па и сукобима. На плану националне економије нису постигнути очекивани резултати. После револуције, учесници преврата су се самоорганизовали, формирајући спискове заслужних револуционара с циљем стицања власништва над капиталом и некретностима. На тим списковима, показало се, било је неколико пута више људи него што их је непосредно учествовало у рађању нове демократије. Румунија је свим силама стремилa у НАТО и Европску унију, што јој је и пошло за руком.

Извор: *Печат*

ТРАГИЧАН БИЛАНС РЕВОЛУЦИЈЕ

Током румунске револуције смртно је страдало 1.142 грађана, који су посмртно проглашени за хероје револуције. Рањено је 3.138 људи, а затворено 760 учесника протеста. Велики број жртава су деца. Из редова Румунске армије погинуло је 260, а рањено 545 људи. Из редова безбедносних снага 65 је изгубило живот, а 73 их је рањено.

После револуције је утамничено око 1.000 цивила и око 1.500 припадника војске, безбедности и милиције, јер су били против промене режима.

Само из састава Пете управе, јединице из Департмана државне безбедности, 341 припадник је био у затвору. Постоји сумња да многи „секуристи“ нису пријавили рањавање, како тиме не би потврдили опредељеност за Чаушескуа.

ПРСТИ АМЕРИКАНАЦА И РУСА?

На двадесетогодишњицу револуције, у Румунији се појавила књига која, наводно, најзад саопштава истину. Како се тврди у тој књизи, румунски преврат су заједнички организовале Сједињене Државе и Совјетски Савез.

Совјетски лидер Михаил Горбачов је пре румунске народне експлозије, почетком децембра 1989. године, како се сада пише, покушавао Чаушескуа да убеди да добровољно одступи са власти. А пошто то председник нипошто није желео, снашао га је народни и државни стампедо.

ДИРЕКТАН ПРЕНОС ДОГАЂАЈА

Људи који су активно учествовали у свргавању Чаушескуа, сматрали су да је главно оружје у њиховим рукама телевизија. Захваљујући релеју код Вршца и ондашњој Југословенској радио-телевизији, слике о преврату су убрзо потекле у свет. Гледаоци широм света имали су први пут могућност да директно прате револуцију. Касније, у превратима и ратовима што су следили, то је постао главни адут и манир Запада (САД).

Комплекс државне телевизије, дрвеним палицама, бранило је неколико хиљада грађана са наоружаним припадници војске. Људи из Секуритатее су неколико дана покушавали да освоје ту медијску Бастиљу.

ЗБИЉА ДЕМАНТОВАЛА МИНИСТРЕ

Неколико месеци пре избијања Румунске револуције, у Букурешту су се срели савезни секретар за народну одбрану, генерал армије Вељко Кадијевић и румунски министар одбране, генерал-пуковник Василе Милеа. На званичној вечери, коју је тим поводом приредио југословенски амбасадор Боро Денков, приликом здравље, високи официри су поновили да никада војску неће употребити против свог народа, критикујући примену силе на пекиншком Тргу Тијенанмен.

* Аутор овог прилога Звонимир Пешић, пуковник у пензији, у време Румунске револуције, био је секретар Војног изасланства при Амбасади СФРЈ у Букурешту. Претходно је осам година радио као новинар у редакцији недељног илустрованог листа „Фронт“.

Сто година од смрти великог војника Живојина Мишића

ПРОТИВНАПАД КАО ЈЕДИНИ НАЧИН ОДБРАНЕ

Дух офанзиве који му је био у крви оствариће брилијантно као начелник Врховне команде од јуна 1918. године. Превазишао је све наде командујућег генерала Д'Еперea. Одобрив је генералу Бојовићу дрско напредовање долином Мораве ка Београду и није дозволио да застој компромитује крајњи резултат пробоја Солунског фронта.

Тачно пре једног века у санаторијуму на Врачару преминуо је војвода Живојин Мишић од последица вишегодишње тешке болести којој није било лека. Вест се брзо раширила међу његовим саборцима из ослободилачких ратова и широм целе новостворене Краљевине СХС. Отишао је и други српски војвода из редова армије у којој је у том моменту био на дужности начелника Главног генералштаба. Као и његов претходник, војвода Путник, напустио је свет у мундиру и чизмама не дочекавши заслужени одмор, и по трећи пут пензију. Новине му донеше некрологе, пописаше све ратне функције, одликовања, напредовање у чиновима. Све највиђеније сакупило се на испраћају његовог тела од Официрског дома до Новог гробља. Ређали су се говорници. Стизале су делегације из свих крајева. Гуњеви и копорани ратника били су окићени одликовањима.

Времена у којима је живео и ратовао познавала су, као и сва потоња, и дивљење, али и незахвалност према достојним синовима отаџбине. Политички разлог, сујета или интрига били су понекад пречи од интереса војске и државе на ветрометини. Протагонисти државног удара из 1903, али још више „прелетачи“ каријеристи или како су их онда звали „пришипетље“, означили овог способног и часног војника „обреновићевцем“ и послаше га у пензију са дужности помоћника начелника Генералштаба. Анексиона криза 1908. отвори потребу да се пуковник Мишић врати у редове активних официра и поново заузме високи положај са кога је отеран. Док је генерал Путник обављао дужност министра војног, Мишић га заступа на положају начелника.

Други пут је поново неоправдано склоњен у пензију у септембру 1913. под оптужбом да је његовом небригом војска, једва 3.000 на целој демаркационој линији, дочекала неспремна упад из Албаније и претрпела непотребно велике губитке. Влада је заборавила да је она противно тражењу војске убрзала демобилизацију и свалила тешку дужност на неколико хиљада регрута. За очување њеног образа пао је генерал Мишић.

И приликом повлачења 1915, на путу страдања, смењен је са положаја команданта Прве армије када и цела Путникова Врховна команда. Тада су двојица заслужних војника пребачена на лечење у Француску. Официри су га сретали током

Легенда српске војске војвода Живојин Мишић

лета 1916. на Крфу, у цивилном оделу, нераспоређеног и заборављеног. Требало је да загусти на Солунском фронту и да презузме од генерала Васића команду над Првом армијом, задобивши одмах победу на Горничеву.

Поред личног искуства из три рата Мишић је био професор Стратегије и уз Путника главни протагониста спремања свих ондашњих српских генералштабних официра. Знао је свима карактер, врлине и мане ако их је било, што ће му олакшати да их бира и поставља на дужности. И у његовој привременој пензији, официри се ни су либили да их он спрема за испите. Команданти дивизија и армија били су његови вршњаци или класни другови. То познавање имало је велики значај у рату.

Поред Путника био је творац ратних планова за рат против Турске и Аустро-Угарске. За брзу мобилизацију и концентрацију имао је велике заслуге. Историцари ће се трудити да раздвоје шта је Путниково дело, а шта Мишићево или Живка Павловића, њиховог најближег сарадника. Његов карактер је сигурно допринео да у

Другом балканском рату 1913. српска команда не повуче своју Трећу армију пред бугарским вероломним нападом, већ прихвати одлучан отпор и крене у противнапад, што је донело победу. Ништа мање, касније, током критичне фазе Колубарске битке, када је све било у повлачењу, мокро, гладно, депримирано, са празним топовским, муницијским карама, Путник га са места свог помоћника, шаље да од рањеног генерала Петра Бојовића преузме најугроженију, Прву армију.

За своју идеју да извуче армију из додира са непријатељем, одмори је и опорави неколико дана на положајима код Горњег Милановца, а потом крене силовито у противофанзиву као једини начин одбране и протеривања освајача, водио је телефонску битку са Путником цело вече тог критичног 15. (28. по новом) новембра 1914. године. Уцењује и оставком, убеђен у своје аргументе. Ипак као дисциплинован војник пристаје да изврши свако наређење Врховне команде, али уз услов да за последице не одговара. Путник око поноћи прихвата. Наређује скраћивање фронта напуштањем престонице Београда. Војска добија предах, стиже и муниција за топове. Остало је легенда много пута поновљена. Легенда је прекрила све слабости и душевне муке најодговорнијих, али и простих војника.

Дух офанзиве који му је био у крви оствариће брилијантно као начелник Врховне команде од јуна 1918. године. Превазишао је све наде командујућег генерала Д'Еперea. Одобрив је генералу Бојовићу дрско напредовање долином Мораве ка Београду и није дозволио да застој компромитује крајњи резултат пробоја Солунског фронта. Немачки цар је упутио поруку бугарском: „Срамота, дозволили сте да 62.000 српских војника одлучи рат“. Сада када читамо коначно обелодањене мемоаре Франше Д'Еперea, нашег петог војводе, видимо да српски историчари и војни и цивилни нису претеривали у оцени рада Мишића.

Какав је то био човек који је обукао мундир 1874. и који ће носити са мањим прекидима до смрти у свој 66. години?

Мишић је неспорно, имао и командантску и личну храброст. Не само по образовању, већ као бистар аналитичар лоших искустава из претходних ратова Србије и грешака командовања па и незнања, био је строг у захтевима да се самопрегорно ради и припрема. Као човек са села познавао је душу српског сељака, у рату војника. Старао се да подстакне оне његове најбоље инстинкте, указивао му је пажњу и љубав, бригу. Једнако тако је подучавао своје старешине. Они су сви веровали у њега и следили су његове наредбе као једног од својих. Не би било нетачно рећи да су веровали и у његову сретну звезду која га је извесно пратила.

Историјска личност таквог значаја, није могла да умакне пажњи историчара, али и књижевника, новинара, беседника. Често су у својој визији, па и политичким разочарањима пре и после Другог светског рата, стављали те своје мисли у уста војводе не би ли увећали њихов значај. И данас има таквих легенди које га прате, а да им се стварни извор загубио. Војвода по свом целокупном раду и схватањима то није био.

Др Миле Бјелајац
Извор: Политика

У 2020. години Новак Ђоковић је учврстио своју позицију најбољег тенисера на планети и једног од највећих у повести спорта уопште. Истовремено, у том периоду Ђоковић је доживео и тренутке неправди, неразумевања и незаслужених медијских напада. У циљу употпуњавања слике о људском лику овог спортисте, доносимо оцену коју је о њему – пре шест година, на почетку велике серије Новакових успеха – дао велики писац Добрица Ђосић. Реч је о фрагменту из низа разговора које је Миливоје Павловић водио са Ђосићем почев од 1970. до пишчеве смрти у сну, маја 2014. Два месеца пре него што се, у 94. години, упокојио, Добрица Ђосић стигао је да ауторизује овај иначе дужи интервју.

Новак Ђоковић, Вимблдон 2014.

(Фото EPA/Andy Rain)

Како је Добрица Ђосић
говорио о Новаку Ђоковићу

ЦЕЛО СРПСТВО ДРЖИ СЕ ЗА ЈЕДАН ТЕНИСКИ РЕКЕТ

Разговор у ком Ђосић осећа да му стварно, како има обичај да каже, измичу пунији дани живота, вођен је почетком фебруара 2014. године, предвече у његовом стану у Улици Драгослава Поповића на Палилули. „Ствари почињу да ми испадају не само из руку већ и из памћења“, каже невесело. Месец и по дана раније видели смо се, о Светом Николи, на слави код његове рођаке Верице Ђосић, на Чукарици. Били су присутни и Рале Зеленовић, директор Југословенске кинотеке, и др Тома Обрадовић, универзитетски професор. На моје велико инсистирање, иако нерадо, Ђосић је био пристао да говори на спортске теме, о Новаку Ђоковићу и поводом Ђоковића. Управо је био окончан завршни мастерс турнир у Лондону, на којем је Новак у финалу, лако и убедљиво, савладао дотле неприкосновеног Рафаела Надала, са 6:3 и 6:4.

Напољу је опет падао неки влажан снег. – Пада као код Достојевског у његовим „Записима из подземља“, ако се не варам – примећује Ђосић док преврће странице свог дневника, писаног руком, у ком су неке од реченица о Новаку Ђоковићу, чији портрет жели да ми скицира.

Да ли сте икад били на неком тениском мечу?

– Не, никада! Шта Вам пада на памет! Тај

Добрица Ђосић

спорт у Србији све доскора није био довољно познат милионима људи, па ни мени. Знам само основне појмове и главне играче, али ТВ преносе Новакових мечева не пропуштам – сем кад су у јако касним сатима. Видим да се за тенис сад код нас интересује и старо и младо, чак и наша кућна помоћница зна да наброји највеће Новакове победе. Новак је чудо, драгоценост наше новije повести. Преко њега, за Србију су чули и они који до јуче нису знали на ком континенту се налази наша мала и искрвављена земља. Искрвављена, али поносна, чему је немерљиво допринео и Новак Ђоковић... Он је наше искуство обогатио сазнањима која ће се морати детаљније проучавати. То није важно само за нас, већ и за поколења која долазе.

Чиме је све, гледано из угла искусног писца и јавног делатника, Новак Ђоковић обогатио наше искуство, наше национално и културно памћење?

– Србима, који су као народ често у раскораку са својим могућностима, Новакове победе су мелем на отворену рану! Тако млад, а већ зрео! Једног дана могао би да води државу... Он показује да успех не остаје ако најсложеније задатке поверимо – најбољима, у сваком смислу те речи. Он је паметнији, дисциплинованији, одговорнији,

самосвеснији, одлучнији и храбрији од других. Од нас, као и од оних са стране, који му траже слабо место и смишљају лукаве препреке. Волео бих да његово искуство буде заразно за нашу данашњу младеж, често неодлучну и помало изгубљену у времену. Новак показује како само знањем, талентом, стрпљењем, моралом, непрекидним радом на себи и храброшћу можемо да се носимо с препрекама. Памет и храброст, то је оно што нам недостаје. А Новак је и мудар, и упоран, и храбар. Што би рекли моји Моравци – има срце крупније од дулека!

Како оцењујете етичку страну Ђоковићеве личности, и у поразу и у победи?

– Изванредно! Новак уме да чува своје победе, а лепо се понаша и у поразу. Не понижава оне које је победио. Тамо где му понестане физичке енергије, он се допуњава менталном. Та два извора код њега се непрестано смењују. Своје највеће победе посветио је народу из којег потиче. То сам видео и на почетку његове књиге необичног наслова – *Сервис за победу*. Осим породици, и супрузи Јелени – која му је тада била девојка – дело је посветио и српском народу, што јасно стоји на самом почетку књиге. Сасвим логично: Новак Ђоковић једини уједињује све Србе на свету! И више од тога: цело Српство држи се за његов рекет, јер нам нико други не доноси редовно толико радости, и ни на чији резултат нисмо толико горди... У једном мом роману измаштани јунак каже: „Најслађа је она победа коју победник подели свом народу!“ У овој ствари сам сасвим сагласан с фикцијским ликом коме сам ту реченицу ставио у уста.

Колико сте Ви обавезани о Новаковом односу према својим обавезама?

– Не превише, али се много тога види на терену. Чуо сам да је веома дисциплинован, да редовно тренира и не жели да спава на ловорикама. Неко ми је рекао да је Новак, иако млад, редовно вежбао и за време бомбардовања (1999). Тренирао је у неком пливачком базену без воде, на Бежанији, или на Новом Београду.

Верујете ли да ће – кад већ помињете бомбардовање – размеће србофобије почети да се смањују под утицајем Новакових победа?

– Српски етнос је у последњим деценијама додатно фрагментизован. Срби се топе на руковима своје етничке целине, а србофобија је постала нека врста глобалне идеологије мржње. Нас мрзе и неки којима нисмо у историји учинили никакво зло, чак и у Европи, која је највећи колонизатор у историји, родно место и расизма и фашизма. Пазите, они који су нас бомбардовали – а и ту држимо рекорд, јер нас је напао 19 држава – не радују се српским победама, па ни победама у тенису. Због Новакових победа, једни нас додатно цене, а другима, опет, идемо на живце. То је нека чудна залудна мржња.

Залудна или залудна?

– Залудна! Ми и у миру стичемо непријатеље, посебно тамо где смо неочекивано бољи од њих. Новаковим успесима нису обрадовани многи који су навикли да кроз Србију само пролазе ратови и смрт под различитим именима, па и под знамењем хуманитарног бомбардовања и лажне демократизације. Добро је да се од Европе нисмо научили лицемерју, а оно обилато станује у

европским метрополама ка којима хрлимо по савет, или по помоћ. Новак нам помаже да се храброшћу, знањем, лепотом и моралношћу боримо против лукавих игара многих који се представљају као пријатељи.

Да ли тиме можете да објасните чудно понашање тениске публике кад Новак игра на стадионима у неким земљама?

— Да. Видели сте да му понегде — зависно од тога ко је с друге стране — без икаквих разлога звижде, или некултурно аплаузом пропрате његове грешке. Срећом, Новак ретко греша. Приметне су и ситније подвале судија, организатора или медија. То су невоље с којима се Новак достојанствено носи, што их додатно нервира.

Очекујете ли с временом извесне промене и у ставу домаће јавности?

— Огромна већина нашег света уважава резултате и моралност Новака Ђоковића и у победама и у поразима. Срби, којима нису узор свеци већ јунаци, још задуго ће умети да цене подвиге Новака Ђоковића, менталну снагу коју показује кад добија и кад губи. Новак је јак и у својим слабостима! Чујем да је био преосетљив на одређену храну и да је спартански, одрицањима, решио тај проблем. Ипак, наша јавност треба постепено да се припрема за време у којем Новак неће бити на терену тако неприкосновен као сада. Не може он увек да побеђује. Затим, бојим се да ће неки Срби почети да му броје паре које је зарадио...

Андрић и спорт

Више пута покушавао сам да од Ћосића извучем неки исказ на тему спорта. Одбијао је. Подсећам га на Андрићево интересовање за спорт.

Ваш пријатељ, славни нобеловац, иако интровертнији као човек, редовно је ишао на кошаркашке утакмице...

— Онда када је он редовно ишао на кошаркашке утакмице на Калемегдану, ја нисам с њим био толико близак. Андрић је ионако био прилично закопан. Сам је одлазио на калемегданске зидине и седео увек на истом месту на трибинама. Неко време, мислим, 1952, Андрић је био и председник женског кошаркашког клуба „Црвена звезда“. Имао је, чуо сам, и неку улогу у управи веслачког клуба на Ади Циганлији... Одавно већ клубове код нас не воде писци, већ људи за које нисте сигурни да су и једну књигу прочитали. Неки од тих полукриминалаца у медијима су представљени као симболи чедности, а неретко и јавно држе предавања о моралу.

Прилично је раширена урбана легенда према којој Андрић није ишао на Калемегдан због кошарке, већ због једне згодне кошаркашице...

— Могуће је да ту има истине. Андрић тада није био ожењен, а још увек је био у доброј кондицији. С Милицом Бабић венчао се тек 1958. Не припадам његовом нараштају — кад сам се ја родио, Андрић је већ био писац на гласу. Био је ступио на књижевну сцену, што би рекао Црњански. (*Andrić est arrivé* — тако гласи егзалтирани и пророчки усклик Црњанског пошто је 1919. прочитао Андрићеве лирске записе у књизи *Ex Ponto* — М. П.) Андрић има и једну занимљиву причу под насловом „На стадиону“, из 1956, која је касније ушла у књигу приповедака *Лица* (1960).

(Интервју са Добрицом Ћосићем је одломак из књиге проф. др Миливоја Павловића „Писма са двоструким дном“, коју су заједно издали Службени гласник и Завод за уџбенике. Књига је 2018. године награђена Наградом Вукове задужбине.)

Додела војних споменица за учешће у одбрани од агресије НАТО-а

„ПРЕКОБРОЈНЕ“ СТАРЕШИНЕ

Сви војни пензионери који су учествовали у рату 1999. године, а били у активној служби у некој од јединица војске треба, по слову прописа, да добију Војну споменицу, међутим неком чудном поделом то се није десило.

Уручивање војних споменица се одужило, а поједине пензионисане старешине, из револта, и не желе више да је приме.

Девета пешадијска бригада као правни следбеник свих јединица из зоне одговорности које су се у међувремену угасиле, нема потпуне спискове за доделу Војне споменице. Да не говоримо о другим јединицама које су се расформирале или угасиле у оквиру 3. армије, а њихови припадници као војни пензионери живе у Зајечару.

Неке јединице су се сетиле старешина који су били код њих на привременом раду и уручили им војне споменице.

Како је могуће да се комплетан 25. гранични батаљон и 30. дунавски одред не налазе ни у једној евиденцији?

Удружење војних пензионера Србије, градски одбор Зајечар, у сарадњи са Командом гарнизона Зајечар саставило је списак војних пензионера који су учествовали у рату 1999. године у 9. пбр и јединицама на простору Тимочке крајине. Међутим, Команда гарнизона је добила упутство да додели војне споменице лицима која су пензионисана у 9. пбр, а остали који не припадају тој јединици и не налазе се у њиховој евиденцији, не спомињу се. Наиме, старешинама који су после рата отишли у прекоманду из 9. пбр нису додељене војне споменице јер нису пензионисани у 9. пбр, а били су упућени на привремени рад на Космет и у друге јединице, а практично су се водили у тој јединици. Не би било проблема да те јединице где су лица упућивана на привремени рад нису угашене или расформиране после 1999. године, а правне и командне послове преузеле неке друге јединице, које до сада нису предузеле ништа да се тим војним пензионерима који су били у 9. пбр за време агресије НАТО-а, уруче војне споменице.

Старешине које су се налазиле у неком другим јединицама, а надлежности тих јединица је преузела 9. пбр, нигде нема у евиденцијама. Апсурд је да лица која су се налазила у таквим јединицама нису добила Војну споменицу нити се зна ко треба да им је уручи.

Појавиле су се и друге нелогичности. Тако је старешина који је за време ра-

та био на територији Републике Српске и дошао у прекоманду у 9. пбр добио Војну споменицу, а лице које је као пензионисани старешина, а добровољно дошао у 9. пбр, где је пре рата пензионисан и био за читаво време дејстава НАТО-а, не може да добије Војну споменицу.

По категоријама то изгледа овако:

1. Неких старешина која су била у бригади за време рата и пензионисани су у тој јединици нема на списку-евиденцији.

2. Старешине 25. граничног батаљона и 30. граничног дунавског одреда, иако је надлежност преузела Тимочка бригада, не налазе се на списку заједно са командантима тих јединица.

3. Команданту 9. пбр који је пензионисан у Нишу, а командовао је том јединицом за време агресије НАТО-а, није уручена Војна споменица.

4. Старешинама из 9. пбр које су се налазиле на привременом раду у неким од јединица на Космету, а после рата из зајечарске бригаде прекомандоване у друге јединице, нису уручене војне споменице, нити их је ко контактирао.

5. Старешине које су у међувремену преминуле, нису на списку за уручивање војних споменица.

Колико је познато, ништа се не чини да се бројне грешке исправе. Да ли је до ове ситуације морало да дође?

Могло се све другачије организовати, да сви који су то заслужили буду максимално испоштовани и да добију заслужено признање.

Председник Градског одбора УВПС у Зајечару
Љубомир Рељановић

Објављена књига о Деветој бригади

ПОУЗДАНИ БРАНИОЦИ ОТАЏБИНЕ

Књига „Девета бригада – сећања старешина у миру и рату“ бави се јединицама у Тимочној Крајини које су живе и радиле на том простору, ратовале и по задатку одлазиле у друге крајеве Србије и Југославије да бране земљу. Аутор са групом писаца доживљених веродостојних догађаја пружа слику и дух бригаде, од њеног другог рађања до гашења у распону од тридесет осам година.

Тимочка Крајина је представљала изазов за туђе освајаче и ратове.

Територија је пре Турака била слабо насељена, а евидентно је и присуство Римљана јер су им ови простори и Дунав представљали источне границе Римског царства.

Масовним досељавањем Срба, изазваним великом сеобом са простора Косова и Метохије и делимично досељавањем Румуна из Влашке низије, ови крајеви се насељавају масовније.

Турци долазе на тај простор окупацијом Србије после Косовске битке, оснивајући Видински пашалук који контролише и ове просторе.

Када се буди Србија, буди се и Тимочка Крајина са хајдук Вељком Петровићем и осталим српским првацима на челу. Од Првог српског устанка до данашњег дана зов за слободом стално је присутан у народу овога краја. Уређењем државе на овом простору присутна је стајаћа војска, која се борила за своју Крајину, за Србију, у новије време и за Југославију.

Жељу за слободом, овај народ је исказао и у периоду од 1941. до 1945. године, када се дигао на устанак да одбрани слободу.

Девета бригада је други пут формирана 1969. године, настављајући традицију 9. бригаде из Народнослободилачког рата (НОР-а).

Аутори књиге су, у првом реду, приказали развојни пут бригаде током 38 година њеног живота и рада, са свим лепим и ружним догађајима. На том путу бригада је више пута преформирана и преоружавана.

Од постанка јединице осећао се дух заједништва и патриотизма, колективног рада и међусобног поверења старешина и војника. Никада се није постављало питање ко је командант које је у команди које су се мењале, али дух чврстине и храбрости потчињених, спремних за све напоре, био је стално присутан у основним јединицама.

Поверење у команду и командовање никада се није доводило у питање, тако да су најтежи задаци извршавани онако како су планирани и наређивани, иако су се у појединим ситуацијама наређења из оправданих разлога граничили са немогућим. У другом делу књиге дати су и описани догађаји

оних који су учествовали у њима.

Ко пажљиво прочита ову књигу и разуме војнички живот, схватиће шта се дешавало, што нигде није прописано, шта се граничило са немогућим. Само чврсти, обучени и дисциплиновани су могли да изврше такве задатке.

Искуства указују да друге јединице, мање сложене и компликоване задатке, нису могле да изврше у таквим ситуацијама. Команданти воде јединице и својим одлукама гарантују успех.

После наређења за употребу, прво 1991. године, па 1995. године бригаду више ништа није могло да изненади.

Читалац треба да обрати пању на употребу бригаде 1991. године, како би схватио шта су старешине и војници урадили да би извршили задатке. На крају књиге, у трећем делу, објављене су мале згоде и незгоде које су се дешавале.

У четвртном делу књиге, кроз фотографије из личних архива, подсећамо се наших другова. Један број, на жалост, није са нама, а део њих су часно положили живот за ову земљу.

Девета бригада је формирана марта 1969. године, да би реформом Војске Србије била расформирана маја 2007. године, а традиције бригаде је преузела Тимочка бригада. Током 38-годишњег постојања кроз јединице бригаде прошло је много старешина који су својим радом и залагањем допринели да тај састав нарасте и формира се у елитну јединицу ЈНА, ВЈ и

ВС. Највећи део старешина је одласком из бригаде углавном постављен на више, одговорније дужности и постигао запажене резултате у Војсци Југославије, односно Србије.

Многи подофицири и официри су кроз школовање и рад у бригади постигли запажене резултате, добили више чинове и обављали одговорне дужности.

Бригада је од формирања, нарастањем борбене готовости, попуном старешинског састава и борбеним средствима, врло брзо оспособила у једну комогену и оперативну снажну јединицу.

Кроз обуку војника, старешина и команди, кроз промене формација, путем осавремењавања наоружања и војне опреме, борбена готовост и оспособљеност команди јединица, достизали су високе коте. У рату и у миру. Управо ова књига, објављени текстови старешина осликавају, обученост, оспособљеност и стање морала у извршењу борбених задатака и у руковођењу ратним јединицама у изузетно неповољним условима. Када сагледамо задатке из 1991, 1995 и 1999. године, у којим условима и времену су постављани извршавани, можемо сагледати сву оперативност, обученост, висок морал и одлучност у извршавању готово немогућих задатака.

Из редова који следе у овом рукопису и из свега што се дешавало, долазимо до закључка да нису постојали немогући задаци, нити они који се нису могли извршити. Нису били узалудни уложени труд и време проведено на планирању, обуци и вежбама. **Првенствено је пресудио висок морал, обученост и упорност у извршавању постављених задатака.**

Оно што је учинила бригада и њени официри, подофицири, грађанска лица на служби у војсци и војници, ношећи слободарским духом и убеђењем у праведност заслужује посебну пажњу. Ми тек сада схватамо величину дела које је урадила ова јединица (1991, 1995. и 1999. године) и које је напоре и жртве поднела.

Ову књигу боље је назвати збирком догађања коју су написали старешине бригаде што су за њу живели и радили, остављамо генерацијама, „ДА СЕ НЕ ЗАБОРАВИ“ и да се изворно види што су њихови преци доживели, бранећи правду и слободу своје домовине.

На крају као један од аутора и онај који је прикупио текстове, захваљујем свим старешинама који су помогли да ово дело настане а посебну захвалност упућујем Уређивачком одбору.

Љубомир Рељановић

Рад месних одбора

ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ВИРУСУ

Рапорт из Батајнице

ОБЕЛЕЖЕН ДАН ЈНА

МО УВП Батајница је 13. пут за редом у просторији организације традиционално обележила 22. децембар Дан ЈНА.

Уз поштовање наложених мера, уз ношења маски, дезинфекције руку и држања одстојања при седењу, у првом делу састанка председник МО УВП Батајница Рефик Спахић и ОпО Земун Славко Дошеновић уручили су признања.

Захвалнице су уручене Саву Станару, Слободану Јанковићу и Славици Батрли, а књигама су награђени Жељко Бурсаћ и Радомир Саватовић. Други део састанка био је посвећен члановима Месног одбора. Том приликом одата је пошта преминулим члановима Николи Басти и Милану Гаврићу, а онда је Рефик Спахић поздравио присутне, честитао празник Дан ЈНА и подсетио присутне како је тај дан слављен у јединицама ЈНА док су службовали на територији бивше СФРЈ. Посебан осврт учињен је на садржај ранијих свечаности јер су на тај дан многи бивали унапређени, одликовани и добијали друга признања.

Месна организација УВП Батајница већ више година остварује успешне резултате на свим пољима, попут обележавања датума из наше прошлости, борбе за права војних пензионера, пружа хуманитарне и друге услуге својим члановима, предлаже мере за рад удружења.

Вредни пензионери Батајнице одлучни су да одговоре на све изазове садашњег времена праћене ризицима и искушењима, а све у циљу бољег живота чланова и неговања светлих традиција наших народа у протеклим ратовима.

Дружење је завршено уз пригодан коктел.

Р. С.

Језик наш насупроти

ЗАШТО СЕ ТАКО КАЖЕ

Језиком се свакодневно служимо, говоримо и пишемо. Али о језику ретко када и размишљамо. Тако употребљавамо неке речи и изразе и знамо шта они данас значе. Али не пада нам на памет да се запитамо зашто се баш тако каже и како су те речи и изрази настали. Кад неко о нечему нема појма, кажемо да су то за њега *шпанска села*, а ни сами појма немамо одакле нам тај израз. Све су то за нас стварно – шпанска села. Спојева речи (сложеница), који по правилу имају пренесена значења, у нашем језику има доста – бар четрнаест, петнаест хиљада. Такви спојеви речи се у науци зову фразеологизми или фраземе и они су пописани и протумачени али често без иједног објашњења зашто се то управо тако каже и како и када је тај израз настао.

Има устаљених изразачије је значење савршено јасно, „прозирно“ или како се то данас каже „транспарентно“. Јасно је, нпр. зашто се каже *пасти са коња на магараца*,

односно са седла на самар. Свак зна да је боље бити на коњу и у седлу него на магарацу и на дрвеном самару. Стога тај фразем и значи „доћи, пасти, срозати се с бољег положаја на нижи, гори“.

Међутим, има фразема чије се порекло може објаснити и схватити само уколико се знају околности у којима су настали. Они имају своје корене у грчкој и римској митологији или у Библији, народним предањима, веровањима и празноверицама, у књижевности, историји, медицини и у различитим животним ситуацијама итд.

Д. Зељковић

Годишњица од оснивања
МО „Бежанијска коса”

НА УСЛУЗИ ЧЛАНОВИМА

Месна организација „Бежанијска коса“, у присуству 82 корисника војних пензија, основана је 29. јануара 1998. године на седници Скупштине у сали општине Нови Београд.

Услед интензивне стамбене изградње и прилива многих војних пензионера на територији Бежанијске косе, та организација је постала многобројна и најмлађа на Новом Београду, а вероватно и шире. Своје активности и обавезе планирала је, организовала и реализовала на основу постављених задатака из Главног одбора УВПС, а по-

себно Општинског одбора и годишњих планова рада.

Организација, закључно са 2020. годином броји око 1.350 војних пензионера и корисника војних пензија. Од тог броја 650 је чланова и њих нешто мање 700 је још учлањено.

Прошле и ове године, услед неповољне здравствене ситуација у нашој земљи због корона вируса, редовни и ванредни скупови нису могле да се одрже. Једини вид комуникације је остао онај путем телефона.

М. Калчић

Шест деценија заједно

ИСПУЊЕН ЖИВОТ

Подгоричани Душан и Ана Војка Тошић су шездесет година у срећном браку. Њихово познанство догодило се у Сињу 1959. године, када је Душан по завршетку артиљеријске подофицирске школе отпочео службовање у том граду. Атлетски грађен, згодан, у униформи, шетао се овом малом варошицом. Када га је угледала лепа медицинска сестра, Ана Војка, казала другарици - овај ће бити мој. И би тако.

Дан ЈНА, 22.децембар, другарско вече и поново поглед у Душана, плес, разговор и од тада почињу први изласци и пољупци љупке Далматинке и одважног Ере из Ужичке Пожеге.

Своју трогодишњу љубав крунисали су јануара 1961. године. Иако су различите вјере и нације, то им није била препрека за љубав и слогу која траје дуже од шест деценија.

Свој јубилеј - дијамантску свадбу, због епидемије корона вируса обиљежили су у кругу породице. Скупили се синови, снахе и бројна унучад, уз свечани ручак, чашицу вина и торте са бројем 60.

Ана Војка каже да није погријешила при избору. „Брак нам је био складан, пун љубави, слоге и разумијевања. Већ наредне године добили смо сина Обрена, који је употпунио нашу срећу“, наглашава она.

Душан је добио прекоманду у Задар и се-

ле се из Сиња. Он наставља усавршавање у својој струци. У Задру се породица увећала за још једног сина - Небојшу.

Душан је 1968. године добио прекоманду у Титоград. Спаковали су кофере и са синовима у рукама кренули пут Титограда. По доласку су се брзо се снашли. Помогли су им и Душанови школски другови који су били на служби у Титограду и Даниловграду.

Мало муке, стрпљења, више рада, добили су стан и живот им се посређио. Лијепо им је овдје међу пријатељима, колегама и познаницима те осталоше у лијепој Подгорници.

За добар, складан и срећан брак потребно је двоје. Ана Војка каже да је поносна

што је изабрала човјека који посједује велике људске вриједности.

Душан има снажно домаће васпитање и војничко образовање. Вриједан је старјешина и радник. Како кажу његове колеге артиљерци био је узор командира јединице самоходних топова. Обучавао се за возача и старјешину. У његовим је рукама био вучни воз за превоз тенкова и тешких инжењеријских машина.

Какав је био у војсци, такав и у кући. Изузетан је мајстор јер што види,

то и направи.

Њих двоје својим највећим богатством сматрају два добра и образована сина. Небојша и Обрен су данас угледни домаћини. Завршили школе, раде, саградили куће, имају одличну дјецу, просто да им човјек завиди.

Душан и Ана Војка често се могу срести како заједно шетају тушким путем, држећи се за руке као некада у Сињу. Редовно иду на излете које организује удружење војних пензионера. Ана Војка је и члан Спортско-рекреативног друштва „Војни ветерани“. Једна је од најуспешнијих такмичарки.

Радивоје Здравковић

Успомене из младости

БИЛИ СМО У ТРСТУ

Прошло је времена и времена од када су боросане замијењене сандалама, а умјесто црвених киоска за виршле, свуда по градовима направљени су „фаст фудови“. Нема више панталона звонцара, крагни на шпиц, нити синдикалних одлазака на море...

У историју су отишле металне папилотне и улице које миришу на „брион“, а самопослуге са металним рафовима сада су хипермаркети. Нема ни аутомобила „фиће“ који се по лиценци италијанског „Фиата“ производио од 1955. до 1984. године. Правили су га вриједни неимари у Крагујевцу скоро у свим бојама, али никада није произведен у боји млијека, тик прије него што оно прокључа.

Први „фића“ изашао је са производних трака „Заставе“ 18. октобра 1955. године и имао је 767 кубика и 29 КС. Појавио се у тренутку када је почело подизање животног стандарда у држави, и било је то прво возило које је себи могао да приушти обичан грађанин. Речју није то био само аутомобил - то је легенда.

Први у мојој генерацији који је купио - набавио новог фићу био је мој вјенчани кум Борислав Ђурковић, тада само другар из разреда основне школе у којој нас је учитељ Марјан Пехар учио науци. Поминем и његову супругу Олгу, која је остала у већем сјећању, а вјероватно због тога што ми, када однекуд падне у мисли, и данас забриде дланови од батина којим ме једном почастила. Завриједио сам их, када сам први пут на њеним ногама угледао најлон чарапе са шавом. Ја јадничак, бленуо у учитељицине ноге, што се у народу каже - ко теле у шарена врата. Учителици Олги било непријатно, можда и више него што су мени биле њене батине...

Једног љетног дана 1967. године одлучимо Борислав Ђурковић, Миладин Миливојевић, Божидар Јовић и ја да са кумовом аждајом

од аутомобила скокнемо до Трста, кобајаги да одглумимо туристе, а у ствари да купимо мало крпица да се љепше обучемо, како би цурице за нама уздисале... Али, види јада... Борислав је имао аутомобил, умјо је да вози, али није имао возачку дозволу. Ја сам имао возачку дозволу, све категорије пошто сам на првој години студирања у Војној академији КОВ имао и предмет мотора возила, а да бих на испиту могао завриједити макар шестицу, морао сам прије изласка на испит положити испит за управљање моторним возилима. Испит сам положио на кружном путу испод Авале, управљајући теретним аутомобилом, па сам у возачкој дозволи имао уписане категорије: Б, Ц, Е. Међутим, шта то вриједи када нисам знао са „фићом“ од прве да кренем. Од трећег, четвртог, петог... Јаво ће га сам знати којег пута, успијевао сам некако да покренем аждају од аута. Како било да било, стигли смо до Трста, а и назад без нарочитих проблема...

Миленко Рилић

Зденко Дупланчић (1929-2021)

ЖИВОТ ПОСВЕЋЕН ВИСОКИМ ИДЕАЛИМА

Угасио се живот још једног борацког великана из строја Прве пролетерске бригаде, на чијем челу је као председник секције бораца, потомака и поштоваца остао до задњег дана. После краће и тешке болести преминуо је пуковник у пензији Зденко Дупланчић, члан Председништва СУБНОР-а Србије и председник Општинског одбора СУБНОР-а Савски венац. Остаће упамћен као неуморни делатник у борацкој организацији, као човек који је готово све своје слободно време посвећивао

вао СУБНОР-у и раду са младима, развијајући у њима патриотизам и друге племените људске особине. Био је тих, ненаметљив, упоран у остваривању високих циљева организације, није штедео себе, а иза Зденка су остали изванредни резултати. Одлазак Зденка Дупланчића ненадокнадив је губитак за СУБНОР Србије.

Зденко је рођен у Сплиту 1929. године. Био је ђак гимназије. Иако веома млад, следећи кораке уже и шире породице, укључује се у народноослободилачки покрет и средином августа 1942. године постаје активан члан СКОЈ-а. Као организован члан учествује у разним илегалним акцијама које су биле организоване од стране СКОЈ-а и КПЈ против италијанских окупатора. Те групе младих саботирале су окупаторску војску, прикупљале црвену помоћ за НОБ и организовале омладину у редове за борбу против идеологије фашизма, а предузимале су и манифестације непослушности окупатору.

Као скојевац Зденко је упућен у Мосорски одред и Сплитску бригаду које су на прилазима граду браниле улазак Немаца и усташа у Сплит. После капитулације Италије, септембра 1943. године, ангажовани су на евакуацији веће количине наоружања и опреме које су оставили Италијани. Како се Прва пролетерска народноослободилачка ударна бригада у то време налазила у близини далматинских јединица, ради попуње пролетера, септем-

бра 1943, већа група раније организованых скојеваца и чланова КПЈ упућена је у бригаду, у њене батаљоне.

Зденко је упућен у 2. црногорски батаљон, то јест у 3. чету. Као борац и помоћник на тешком митраљезу, а касније и сам митраљезац и командир вода, учествује у многим значајним биткама које је бригада водила у Босни, Црној Гори, Санџаку и Србији. Између осталог учествовао је у борбама на Златибору против Бугара и четника, у ослобађању Ваљева, Лајковца, Уба и у Бици за ослобођење Београда, а касније на Сремском фронту, Славонији и у ослобађању Загреба. Крај рата дочекао је у чину старијег водника.

Био је питомац 2. класе у Школи за усавршавање официра везе у Краљеву. Као перспективан у тадашњој Југословенској армији и бива упућен на школовање у Ваздухопловну училиште у Москви.

По завршетку школовања, унапређен је у чин поручника, па је службовао у више ваздухопловних гарнизона – Сарајеву, Љубљани, Краљеву, Београду. Обављао је дужности наставника, официра безбедности, директора извоза наоружања и војне опреме (СДПР „Угоимпорт“), радио на испоруци наоружања и војне опреме и пружању помоћи ослободилачким покретима који су се у то време борили за независност у свету.

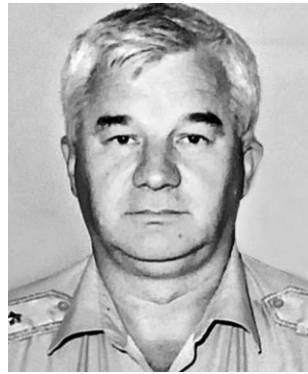
У току активне војне службе завршио је и Школу за усавршавање старешина радарске и ракетне специјалности, ваздухопловне електронике у САД и Вишу ваздухопловну академију.

Обављајући поверене дужности, путовао је по свету, понављајући у нескрстене земље. Дужност шефа групе за економско-техничке послове у СССР-у при амбасади СФРЈ обављао је пет године. Било је то управо у време када се ЈНА наоружавала савременим ратним средствима за све видове оружаних снага.

Поред редовних формацијских дужности, обављао је и одговорне дужности у СКЈ. Био члан Комитета СКЈ ССНО, председник комитета војно-привредног сектора ССНО, члан опуномоћства СКЈ у СССР.

За заслуге у рату одликован је Орденом за храброст, Орденом братства и јединства са сребрним венцем, Орденом заслуге за народ са сребрним зрацима и Медаљом за храброст. Поред наведених, у поратном периоду више пута је одликован, носилац је шест ордена и седам медаља. Посебно ваља истаћи Орден југословенске звезде на огрлици за сарадњу и рад са ослободилачким покретима.

По пензионисању активно се укључио у СУБНОР. Неумитна смрт га је затекла на дужности председника СУБНОР општине Савски Венац, председника Секције бораца Прве пролетерске НОУ бригаде, члана Председништва СУБНОР-а Београда, члана Председништва СУБНОР-а Србије и Комисије за међународну сарадњу. Неуморно је радио на неговању традиција народноослободилачке борбе у Другом светском рату.

Мр Братислав
Петковић,
дипл. инж.
(1953-2020)

ЧОВЕК СТРУКЕ

Рођен је 8. септембра 1953. године у селу Миљковац, општина Гаџин Хан. После завршене средње машинске школе обрео се на Ваздухопловнотехничкој академији у Рајловцу. Магистрирао је 1984. године на Машинском факултету у Београду. Завршио је енглески на Школи страних језика, што му је омогућило да прати инострану литературу. Школу националне одбране завршио је 2000. године. У чин пуковника унапређен је 1997. године.

До почетка ратних сукоба у Босни и Херцеговини Братислав је био предавач на Ваздухопловнотехничкој војној академији. Написао је две скрипте и два уџбеника за предмете Аеродинамика и Механика лета. По избијању рата обављао је дужност официра за везу у Групи за сарадњу са УМПРО-ФОР-ом. Потом службу наставља у Београду, то јест у Трећој управи Генералштаба ВЈ. Успели су дужност оперативца у 201. позадинској бази, затим начелник Техничке службе и помоћника команданта за позадину у Приштинском корпусу. Био је начелник Техничке службе 3. армије. Са дужности команданта 186. Техничког наставног центра пензионисан је 2007. године по личном захтеву.

Пуковник Петковић је одликован Орденом рада са сребрним венцем и Орденом Војске Југославије другог степена.

Бранко Бакић (1935 -2021)

НАШ ПРОФЕСОР

Недавно је из наших редова отишао пуковник у пензији Бранко Бакић. Био је председник месне организације УВПС, члан Општинског одбора УВПС Нови Београд и члан Главног одбора Скупштине УВПС. Плену је ерудитом и префињеним професорским манирима.

Бранко је од оснивања УВПС био члан наше организације, све време активиста и један од оних који су својом мудрошћу и радиношћу допринесли развоју организације.

Током брилијантне официрске каријере исказивао је способност да уочи проблеме у почетној фази развоја, да би их на време предупредио. После замашне трупне праксе, учивши таленат у Бранку за област ратне вештине, посебно у домену теорије и ратне праксе, претпостављене старешине су га поставиле за наставника тактике у Центру високих војних школа на Бањици. Његова предавања, кажу слушаоци, прави су пример педагошког вођења од једноставнијих ситуација на бојишту ка све сложенијим. Био је неприкосновен господин професор који је зналачки преносио знања на млађе офицере који су се школовали припремајући се за високе дужности у системима одбране.

Способности за командовање, после завршетка свих нивоа војног образовања, препознали су претпостављени, па су га предложили за генералски положај. У тој ситуацији Бранко се понео онако како би

учинио мањи број официра. С обзиром на то да је требало да на високу дужност ступи у унутрашњости земље, где није било факултета и да су му синови пристизали за школовање, није хтео да ризикује, па је одустао од прекоманде и генералског чина. Будућност деце била му је водила у одлучивању да ли да прихвати високу дужност која му је нуђена. У пензионерским данима често је истицао да је поносан на тројицу својих синова и на то што им се нашао управо када им је као отац био најпотребнији.

Стрпљивим и повремено исцрпљујућим радом Бранко Бакић је из дана у дан доприносио стасавању и профилисању војнопензионерске организације. Пре три године био је један од носилаца реформе Удружења на нивоу новобеоградске општине.

Одласком у небески строј официра Удружење је изгубило неуморног активисту, који је био кадар да се у било које доба дана укључи у решавање проблема организације и личних преокупација својих колега. Био је несекичан, јединствен, непоновљив. Одређеница „наш професор“ најбоље пристаје уз име и презиме официрине кавкав је био Бранко Бакић. Памтићемо његово име и дело.

З. П.

Српско нематеријално културно наслеђе и УНЕСКО

БЛАГО НЕПРОЦЕЊИВЕ ВРЕДНОСТИ

Много је споменика културе који нису уврштени на светску листу нематеријалне баштине, па предстоји много рада и беспштедне борбе како би се они нашли у друштву заштићеног планетарног богатства

Српска држава је званично усталичена у време краља Стефана Немањића, познатог у историји као Стефан Првовенчани (1196 – 1227) у тринаестом веку, пре више од осам векова (1217. године). Историјске чињенице говоре да су и пре Немањића, од 7. до 10. века, на Балкану постојале српске земље, које су заузимале већу површину него што има садашња Србија. Према бележењу византијског цара Константина VII Порфирогенита, који је написао и оставио за собом капитална историјска документа, у другој половини осмог века прва српска кнежевска династија била је она која је припадала Властимировићима. Познати су кнежеви, Вишеслав, Радослав, Проситој, Владимир и његови синови, Мутимир, Стројимир, Гојник. Прва краљевска династију формирали су Војислављевићи.

Области, којима су владали носиоци династија биле су: Дукља (између Скадарског језера и Боке Которске), Травунија (између Боке Которске и Дубровника), Захумље (између Дубровника и Неретве), Неретљани (између Неретве и Цетине), а и територије северно од њих, све до Саве. Српски владари стално су, због територије, били у сукобу са Византијом, али и са Бугарском (на истоку). Најзначајнији културни споменик из тог доба, у најранијем периоду хришћанства, је црква Светих апостола Петра и Павла у Расу.

Задужбине у веку векова

У областима које су вековима насељавали, Срби су, зидајући цркве, манастире и задужбине, остављали дубок траг... Израдом разних предмета, својом културом, обичајима, традицијом, занатима остављали су трајан белег... Нешто је од тога сачувано, нешто не. Важно је да се бројна културна добра, материјална и нематеријална, која су остала – сачувају и да о њима сазна свет. За то су код нас задужени музеји, историјски, војни, етнографски... Републички завод Србије за заштиту споменика културе са подручним заводима брине о непокретном културном наслеђу. Значајан је и Центар за нематеријално културно наслеђе. На међународном плану кровна организација је УНЕСКО. Та орга-

Манастир Студеница представља баштину светског ранга

низација најзначајнија материјална и нематеријална културна добра света верификује, бележи, брине, даје материјалну подршку државним институцијама. Мада поседујемо бројне споменике, непокретна и покретна културна добра, на Унесковој листи светског културног наслеђа (број вредних здања, уметничких дела, знаменитих места, археолошких налазишта) прилично је скроман у односу на неке друге државе. Србија треба свету да покаже сва културна блага и драгоцености. Српски народ је, зна се, један од најстаријих у Европи.

На Унесковој листи уписана су три вредна српска дела: архива Николе Тесле (2003), Мирослављево јеванђеље (2006) и оригинални телеграм аустроугарске царевине о објави рата Краљевини Србије 1914. године.

Шеснаестог децембра 2020. године Унесков Комитет за очување нематеријалног културног наслеђа човечанства донео је одлуку да на Репрезентативну листу нематеријалног културног добра уврсти српско лончарство, занат из села Злакусе из околине Ужица. Реч је о керамичким посудама, намењених углавном домаћинству, израђених од специјалне глине и калцита на ручном колу.

Пре тога на Унескову листу уврште-

на су три нематеријална културна добра: прослава српске крсне славе (година уписа 2014), затим, играње кола (2017) и певање уз гусле (2018).

Да се српска крсна слава стави на Унескову Репрезентативну листу предложили су стручњаци из Етнографског музеја у Београду. Слава је комплекс ритуалних и социјалних пракси, којом чланови породице славе свеца-заштитника. Познато је да су Срби народ који у свету има највише слава. А разлог је што су Срби били пагани, то јест веровали су у више богова. Највише слава је током јесени и почетком зиме. Као народ који се претежно бавио земљорадњом, после пролећних и летњих стизали су и јесењи радови. Пошто Срби заврше послове, наступа мали одмор, па почну славе, женидбе, удаје, разна весеља.

Коло се претежно упражњава на селу, оно је облик традиционалне српске културе. Традицију играња кола из разних крајева Србије чувају бројна културно-уменичка друштва у нашој земљи и у расејању. Да се коло уврсти на списак елемената нематеријалног културног наслеђа, предложио је наш национални ансамбл „Коло“, који је осведочени представник српске културе и њене традиције.

Нематеријалних вредности светског значаја

Певање уз гусле негују Срби углавном у Србији и Црној Гори, али и у Републици Српској и на Косову и Метохији. Упражњавају је многи и у расејању. Певање уз гусле је самостална извођачка пракса. То је певање епских народних песама у десетерцу, које певач изводи пратећи се на гуслама. Предлог да се стави на Листу нематеријалног културног наслеђа дала је Општина Врбас у којој има доста љубитеља певања уз гусле.

Злакуско лончарство је познат занат од давнина. Једно време је био у запећку, претила је опасност да се угаси. Али, неки агилни људи, пре неколико десетина година, поново су покренули овај занат и данас нема куће у селу Злакуса да се њиме не бави и од њега живи. Користи се тзв. техника зидања додавањем слојева глине, која је специфична и има је само у злакуском крају.

Поред ова четири елемената, која се налазе на Унесковој светској листи, на попису нематеријалног културног наслеђа Србије налазе се још четрдесет и седам елемената, међу њима: здравице, косовски вез, опанчарски занат, ракија шљивовица, чување Христовог гроба, врањска градска песма, ојкача, Вуков сабор, наивно сликарство Словака, Лазарице у Сирињској жупи, фрулашка пракса, Драгачевски сабор трубача, пиротски качкаваљ ... Они конкуришу да се једног дана уврсте на Унескову Репрезентативну листу.

При Министарству културе и информисања Републике Србије, у Етнографском музеју у Београду је 20. јуна 2012. године отворен је Центар за нематеријално наслеђе Србије. Одлуку о оснивању Центра је донела и одобрила Народна скупштина Републике Србије маја 2010. Преко овог Центра и Министарства културе и информисања, ка и посебног амбасадора Србије у УНЕСКО се лобира да се поједини споменици културе у Србији ставе на Репрезентативну листу светског културног наслеђа.

Упорним радом, уз стручно представљање, наша најрепрезентативнија културна добра, могу се ускоро наћи на Унесковој листи и наши познати национални паркови, јединствени у свету: Фрушка гора, Ђердап, Копаоник, Тара, Шар планина, меандри Увца, археолошки паркови, Виминацијум, Винча, Медијана, Старчево. За Унескову Листу светског културног добра конкуришу и букове шуме на планини Тари, затим седам велелепних тврђава на Дунаву, Београдска тврђава, Рам, Смедеревска тврђава, Голубац, Петроварадинска тврђава, Бач и Фетишлам.

Осам сакралних објеката

На Унесковој листи светског културног добра налазе се осам материјалних сакралних српских културних објеката

Нигде на планети нема таквог кола какво се код нас упражњава

Меандри Увца одиста су јединствени

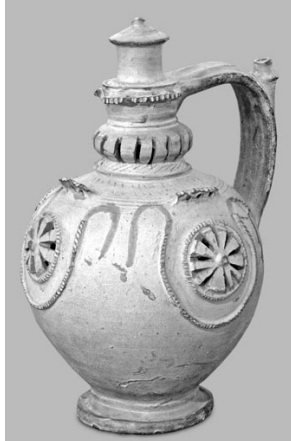
та са којима се поносимо, а познати су не само у Европи већ и у читавом свету. То су, пре свега, четири културна добра Српске православне цркве на Косову и Метохији, споменици од изузетног значаја за човечанство: јединствена Пећка патријаршија (основана 1346.), црква Богородице Љевишке (из 14. века) и два манастира чуда средњовековног градитељства, Грачаница (задужбина краља Стефана Милутина Уроша II Немањића, изграђена 1321. г.) и Високи Дечани (задужбина краља Стефана Уроша III Немањића Дечанског и Стефана Уроша IV Немањића, цара Душана Силног). Градња је трајала између 1326/1327 и 1334/1335. г.). Ова културна наслеђа најбоље говоре о постојбини Срба на Космету, на којој су живели више од осам векова. У то време Шиптара није било ни у трговима. На листу свет-

ског културног добра манастири су уврштени 2004. године. Ти културни споменици непроцењивих материјалних и духовних вредности на Космету данас су угрођени од налета шиптарских насилника и терориста, који их често скрнавље и оштећују. Храм Богородице Љевишке је у погрому 2004. чак и спаљен.

Пети споменик културе СПЦ је манастир Студеница, код Краљева, један од највећих и најбогатијих српских манастира, задужбина великог жупана Стефана Немање (1113 – 1199), основан 1190. године. На Унескову листу уписан је 1986. године. На тој листи светске баштине налази се и манастирски локалитет Стари Рас (средњовековни град и средишна престоница Немањића и српске државе – Рашке, њен политички и културни центар у 14. веку и у првој половини 15. века)

Грнчарски производи из Злакуне познати су на многим меридијанима

бројни и да су у преднемањићком периоду и током владавине Немањића насељавали не само територије данашње Србије и Црне Горе, већ и БиХ и део Хрватске.

Налети турског терора

Најзначајнија личност у четрнаестом веку у Босни био је Стефан Твртко I Котроманић (1338 – 1391), краљ Босне, Приморја и западних земаља. Отац му се звао Владислав, један син Остоја, а наследник му је био Стефан Твртко II Котроманић. Твртко I је крунисан 1377. г. у манастиру Милешева, као сваки српски краљ из династије Немањића додао је свом имену Стефан. Био је у добрим односима са кнезом Лазаром, иако је имао жељу да

Уз гусле се побеђивало и будила жудња за слободом српског народа

Крсне славе су специфична славља

и Сопоњани. Овај локалитет обухвата: четири објекта: манастире Сопоњани и Ђурђевог ступове, цркву Светих апостола Петра и Павла и Стари Рас.

И Гамзиград код Зајечара, археолошко налазиште Феликс Ромулијана, некадашња римска царска палата из 4. века н. е. је 2007. године уврштена на Унескову листу непокретне имовине светског наслеђа. То није никакво изненађење јер се зна да су на територији садашње Србије рођено седамнаест римских царева.

И најзад, међу осам сакралних културних објеката на Унесковој листи светске баштине су уврштени над-

гробни камени споменици – стећци (стојећак, камен, билег, белег, кам, мрамор), који се налазе на простори-ма Србије, Црне горе, Босне и Херцеговине и Хрватске. Уписани су у Унескову листу 2016. године. На њима су уклесани разни украси и слова, нека врста поруке покојницима, а настали су од 10. до 15. века. Дуго се тврдило да су стећци припадали богумилима. Али пошто су на њима углавном исписана ћирилична слова, утврђено је да су припадала Србима. Највише их на територији БиХ, односно Републике Српске, код Билеће, Требиња, Гацка. То је још један доказ да су Срби били

влада са обе српске земље, Босном и Рашком. Учествовао је у Косовској бици. Грб у виду штита српског краља Стефана Твртка I Котроманића са љиљанима данас користи Муслиманско-хрватска федерација. На тај начин они искривљују историју, ките се туђим (српским) перјем.

Босна је потпала под турску власт 1463. године. Српска Босна је због честих сукоба, изморена и ослабљена у силним ратовима била лак плен Османлијама. Окрутни Турци вршили су велики терор над српским становништвом. Да би сачували живот, многи Срби православци прелазе у ислам и постају Срби мухамеданске вере, односно, муслимани. Турска је била у БиХ до Берлинског конгреса 1878. године, после чега је окупирана од Аустроугарске монархије. Окупација је трајала до 1908. године, након чега ју је Аустро-Угарска анексирала, да би је Војска Краљевине Србије у завршним борбама у Великом рату ослободила 1918. године.

Зоран Јакшић

Уређује: мр
сц. др Часлав
Антић

Несаница, болест модерног друштва

САН ЈАЧА ИМУНИ СИСТЕМ

Особа која није у стању да заспи и спава без прекида, барем три ноћи сваке недеље, дуже од три месеца, иако је обезбедила све одговарајуће услове и нема неку хроничну болест, има поремећај спавања

Од свих поремећаја спавања, којих иначе има више од стотину, несаница је најчешћи, и представља један од најраспрострањенијих медицинских проблема с којима се суочава модерно друштво. Такорећи нема одрасле особе „имуна“ на несаницу. Милиони неиспаваних дају огромне суме новца на разна средства за спавање (само у САД фармацеутска индустрија на овој врсти лекова заради 30 милијарди долара), али тиме у ствари не отклањају узрок, већ само покушавају да санирају последице, тврди др Метју Вокер, директор Центра за проучавање спавања на Универзитету Беркли (САД).

Он се отворено противи „пилулама за сан“, делећи их на „лоше, баш лоше и зле“, јер ометају функционално повезивање неурона у мозгу, скраћују живот и повећавају ризик од неких обољења.

Да бисмо знали која је терапија за нас најбоља, најважније је да откријемо зашто лоше спавамо, истиче др Вокер. Генетика има у томе удела, али много су важнији они други разлози: психолошки (стрес, анксиозност, емоционална узнемиреност), физички (у шта спада и старење), медицински (болести као што је Паркинсонова и споредна дејства лекова за астму, крвни притисак и срце), утицај окружења, али и урођени биолошки узроци.

Спољашњи фактори који узрокују лош сан су, рецимо, превише јарког светла ноћу, погрешна температура (не сме бити претопло), пијење кафе, чаја, алкохола и енергетских напитака.

Оптималних осам сати

Премало сна није несаница. Они који касно одлазе у кревет и рано се буде, као и они који имају субјективни осећај да су лоше или недовољно спавали, док апарати показују другачије, не спадају у ову категорију. Права, хронична несаница је кад особа (која иначе нема физичке болести или менталне поремећаје какви би проузроковали лош сан, објективно није у стању да заспи и спава без прекида, барем три ноћи сваке недеље, дуже од три месеца, иако је обезбедила све одговарајуће услове за то, а током дана има смањену концентрацију и способност за рад, осећа се уморно и узнемирено.

„Уколико имате ове симптоме неколико месеци, обратити се специјалисти за болести спавања. Не лекару опште праксе, јер су они склони да пацијенту дају рецепт за пилуле, а то није решење“ наводи др Вокер у књизи „Зашто спавамо – разоткривање моћи спавања и сањања“, која је постала бестселер „Њујорк тајмса“ и светска сензација, а код нас се појавила у издању „Лагуна“.

Овај научник наводи да је свим одраслим људима потребно седам до осам сати сна сваке ноћи, а прича о онима који „сјај но функционишу“ спавајући свега неколико сати само су „пуста идеја и мит из таблоида“. С друге стране, ни превише сна није здраво - као што није добро ни јести премало нити се преједати. Изузетак је болест, тад је вишак сна лековит, јер сан не само што опушта тело већ јача имуни систем.

Савети за добар сан

Како постићи тај оптимум од осам сати по могућству непрекинутог, чврстог, исцељујућег сна? Пре свега избегавањем онога што ће га ометати и успостављањем „рутине спавања“.

Непрекидно укључено вештачко осветљење пореметило је природан биолошки ритам одласка у кревет кад се смркне и устајања кад сване, иако човеков организам и даље прати урођене „сигнале“ за спавање и буђење, као што је рецимо лучење мелатонина. Електрично светло које допире из телевизора, компјутера, мобилних телефона, а које многи користе сат времена или мање пред одлазак у кревет - отежава људима да засну. Нарочито је лош утицај пла-

МУШКАРЦИ БОЉЕ СПАВАЈУ ОД ЖЕНА

Несаница двоструко више погађа жене него мушкарце (није открито зашто), и присутнија је код особа које су гојазне или имају дијабетес и кардиоваскуларне болести. Две од три особе које читају овај текст редовно барем једне ноћи у недељи имају тешкоће да утону у сан или да спавају без прекида.

Све већи број људи пати од несанице

вог ЛЕД осветљења, које двоструко више од „обичног“ жутог сузбија лучење мелатонина, а најтеже погађа децу и младе, чији је мозак још у развоју.

Зато др Вокер саветује да се у просторијама у којима се проводе вечерњи сати смањи изложеност том светлу и да осветљење генерално буде пригушено, а током ноћи сасвим угашено. У спаваћој соби треба да влада потпуни мрак, као и нижа температура. У прегрејаној соби теже се заспи, а идеална температура је око 18,3 степена Целзијуса. Нижа од 12,5 степени одмаже спавању, као и она изнад 20 степени. С друге стране, добро је пред спавање загрејати шаке и стопала, односно појачати циркулацију у тим деловима тела.

Пиће пред спавање, да вас „опусти“, лоша је идеја. Алкохол, који спада у седативе, заиста отупи мозак и умањи будност, али не изазива природан сан, и још сузбија РЕМ фазу спавања, па је особа сутрадан неиспавана, раздражљива, уморна.

Здраво спавање ометају и јака храна, обилни оброци и напизи који садрже кофеин, као и пушење. Никотин је стимуланс због којег пушачи често имају лак сан, а сем тога буде се током ноћи или прерано ујутру због никотинске кризе.

Склоните сатове из спаваће собе

У лечењу несанице, према сазнањима др Вокера, најбоље се показала когнитивно-бихевиорална терапија. А да би се несаница предупредила, довољно је држати се неколико правила. Успоставите редовно време одласка у кревет и устајања - чак и викендом. Идите на спавање кад сте заиста споспани и избегавајте поподневно „лешкарење“ на каучу. Немојте лежати у кревету будни дужи период, боље устаните и радите нешто умирујуће, док вам се не приспава. Немојте спавати „накратко“ током дана, ако нисте у стању да спавате ноћу.

ТРИ ОПАСНА ПОРЕМЕТАЈА

СОМНАБУЛИЗАМ или ходање у сну често се јавља код мале деце и касније заувек прође, док код одраслих уме и да потраје. Настаје у дубокој фази спавања без сна, кад неочекивани нагли пораст активности нервног система „пробуди“ мозак, али не сасвим, па особа, заглављена између стања дубоког сна и будности, не свесна онога шта ради, почне да обавља покрете које уобичајено чини преко дана. Устане, отвори орман, обуче се, оде у кућињу да попије чашу воде, прозбори неколико речи или реченица. Такве епизоде су углавном безазлене, мада је било случајева да је особа у овом стању озбиљно повредила себе или друге.

НАРКОЛЕПСИЈА обично погађа оне између 10. и 20. године. Први симптом је претерана, неиздржива дневна послапост, чак и у тренуцима док особа ради, једе, вози. Други је парализа у сну, која изазива застрашујући губитак способности говора или покрета при буђењу. Догађа се док човек сања, а мозак држи тело

непокретним, па је буђење у таквим тренуцима праћено немоћи, ужасом и осећањем да је у соби уљез. Зато није чудно да су многа „сведочанства“ људи да су их „отели ванземаљци“ управо последица овог поремећаја. Трећи симптом је катаплексија, изненадни губитак мишићног тонуса, услед чега особа нагло занеми, опустоји се вилица, поклекне или се сруши на тле. Ове нападе изазивају снажна осећања, пријатна (рецимо, туширање под млазом топле воде, играње с дететом) или непријатна (на пример гласни звук сирене у суседном аутомобилу). Зато особе које пате од нарколепсије морају да воде „емотивно неутралан“ живот. Ефикасни лекови нису пронађени.

ФАТАЛНА ПОРОДИЧНА НЕСАНИЦА један је од најмистериознијих медицинских феномена, за који не постоје никакве терапије ни лекови. Узрок је аномалија одређених гена. Последица је немогућност да човек заспи, услед чега прогресивно пропада и психички и физички (халуцинације, деменција, смањена и потпуна непокретност).

Пред спавање немојте да се бавите пословима и мислима које вас узнемиравају, научите како да се ментално умирите. Склоните из спаваће собе сатове.

Физичке вежбе завршите два-три сата пред одлазак на спавање. Немојте јести за вечеру намирнице богате шећером и другим угљеним хидратима. Јер ће то изазвати испрекидан сан. Немојте да лежете гладни, али ни пуног стомака -

исто важи и за течност. Заборавите на чоколаду, кафу, кока-колу и чајеве који садрже кофеин неколико сати пре него што намеравате у кревет. Не узимајте увече лекове који могу да одложе или ометају сан. Истуширајте се топлом во-

дом пре одласка у кревет.

И најзад, настојте да сваког дана барем пола сата проведете напољу, на дневном светлу, најбоље у шетњи.

Александра Мијалковић
Извор: Магазин

Како побољшати слух

ТЕХНОЛОШКИ БУМ

Један од најчешћих здравствених проблема у свету, који веома лако може да се реши, јесте оштећење слуха. Статистике указују да једна од шест одраслих особа има оштећен слух. Тестирања су потврдила да две трећине одраслог становништва наше планете изнад од 70 година живота има оштећење слуха. Тај проблем повећава ризик од настанка деменције и депресије, због друштвене изолације услед смањења когнитивне функције.

Оштећење слуха утиче на квалитет живота много више него што се сматра.

Управо из поменутих разлога, у ото-аудиолошким центрима ZONEX свакој особи и сваком решењу приступа се индивидуално и темељно. Нема изговора за одлагање решења, односно коришћења слушних апарата. Захваљујући високој технологији, ови слушни апарати су веома поуздани. Они не само да појачавају

звук, већ филтрирају звуке и издвајају говор од околне буке. Веома дискретни „помоћници“ опремљени су сензорима и вештачком интелигенцијом која омогућавају разумевање говора у сваком окружењу, чист и јасан звук.

Ото-аудиолошки центар Zonex присутан је на нашем тржишту 25 година. У својим специјализованим центрима у Београду и Новом Саду врши дистрибуцију слушних апарата реномираног светског произвођача који у својој палети производа има одговарајуће решење за сваку особу којој је слух оштећен. Осим производа врхунске технологије, ови центри пружају стручне и свеобухватне услуге особама које користе

слушне апарате, као и консултантске и услуге овлашћеног сервиса, затим додатну опрему, батерије за слушне апарате и индивидуалне шкољке за слушне уређаје.

Своје производе и услуге Zonex пружа уз налог војног и цивилног осигурања.

Адресе ото-аудиолошких центара Zonex:

Београд, ул. Сазонова 18а, Врачар тел. 011 3443 081

Нови Београд, ул. Булевар Црвене армије 11в Насеље Белвил (зграда „Пала“) тел. 011 77 09 099

Нови Сад, ул. Булевар ослобођења 111 тел. 021 66 22 757

НАЈБОЛЈЕ Rešenje za Vaš Sluh

- BESPLATNA provera sluha
- BESPLATNA proba slušnih aparata
- BESPLATNA nabavka aparata preko civilnog osiguranja
- BESPLATNA nabavka aparata preko vojnog osiguranja
- KUPOVINA na 12 mesečnih rata
- POPUST za gotovinsko PLAĆANJE
- ORIGINALNI američki proizvod vrhunskog KVALITETA

SLUŠNI APARATI

Београд, Сазонова 18а
Тел: 011/2435-924

Нови Београд, Булевар Црвене армије 11в
Тел: 011/77-09-099

Нови Сад, Булевар Ослобођења 111
Тел: 021/66-22-757

www.slusniaparatzonex.rs
info@slusniaparatzonex.rs

Интерно гласило
војних ветерана

ИЗДАВАЧ

Удружење војних пензионера Србије Београд,
Браће Југовића 19

ЗА ИЗДАВАЧА

Љубомир Драгањац

Дизајн
насловне
странице:

Милен Чуљић

Година XIX. Број 204. ЈАНУАР, 2021.

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Звонимир Пешић

ЛИКОВНО-ГРАФИЧКИ УРЕДНИК
Милен Чуљић

СТАЛНИ САРАДНИЦИ

Др Часлав Антић мр Александар
Симоновски, мр Милан Шумоња,
Будимир М. Попадић, Душан Старчевић,
Влада Ристић

ДОПИСНИЦИ

Предраг Добић (Сремска Митровица),
Радивоје Здравковић, (Подгорица),
Будимир М. Попадић (Нови Сад),
мр Александар Симоновски (Крушевац),
Стеван Стојановић (Шабач),
Драгослав Ђорђевић (Крагујевац),
Драган Дабетић (Зајечар)

ФОТОГРАФИЈЕ У БРОЈУ

Будимир М. Попадић М. Чуљић, дописници
и сарадници

УНОС ТЕКСТОВА

Редакција

Лист излази месечно.

Телефон-факс: 011/322-8076

ШТАМПА

Пан-пласт, Београд

Адреса, Београд, Браће Југовића 19

Ел. пошта: uvps.veteran@gmail.com

Сајт Удружења <http://www.uvps.rs/>

ISSN 1452-3809

ЦИП –
Каталогизација у
публикацији
Народна
библиотека
Србије Војни
ветеран ИССН
1452-3809

Адвокатске услуге за КВП

БЕСПЛАТНИ САВЕТИ И ПОВОЉНИЈЕ ОСТАЛЕ УСЛУГЕ

На основу уговора о пословној сарадњи закљученог са УВПС, адвокати:

*Ивана Ц. ЈОВАНОВИЋ, из Београда, ул. Балканска бр. 18, локал 93 (ТЦ „Иванијум“), тел. 011/2644384 и 064/1735395; Клијенте прима: уторком: од 17.00-19.00 часова;

За потребе војних пензионера обављаће следеће правне послове: даваће бесплатне правне савете и пружаће све остале адвокатске услуге уз накнаду по важећој адвокатској тарифи умањеној за 30 одсто (адвокат Ивана Јовановић).

УСЛУГЕ ВЕЗАНЕ ЗА САХРАНУ ПРЕКО УДРУЖЕЊА

Уколико користите услуге у вези сахрањивања преко Удружења војних пензионера Србије требало би да знате да услуге могу користити чланови УВПС, чланови њихових породица, као и сви остали војни осигураници.

Преко Удружења могу се добити комплетне услуге везане за сахрану:

- организација и заказивање термина за сахрану или кремацију,
- упис у матичну књигу умрлих,
- спроводница за пренос покојника,
- штампање посмртних плаката,
- продаја погребне опреме,
- превоз покојника,
- организација војних почаста,
- помоћ око сређивања докумената пре и после сахране ради регулисања права чланова породице после смрти војног осигураника,
- Умањење укупних трошкова за висуину рефундације
- бесплатан долазак у стан породице преминулог ради договора.

Све додатне информације могу се добити у месним и општинским организацијама УВПС, или директно на тел. 064/1660-423 и 011/3181-812.

ЗАКАЗИВАЊЕ ПОЧАСТИ ЗА САХРАНЕ

У београдском гарнизону заказивање почасне јединице ради одавања почаста преминулим старешинама може се обавити путем следећих телефона:
у радно време: 011/300-5200
у ванрадно време: 011/206-4569

ПЕНЗИОНЕРСКО ЋОШЕ

*Када најустии ђнездо и орлу се
лако ђошури кукавичје јаје.*

*Нисмо ми од добра ђолудели
Не ђо смо од зла слуђени.*

*Све је ђод новом,
демократском контролом.
Као да смо до сада били
контролисани.*

*Увек је био у ђозадини.
Прса је истицао најред само
ђри додели одликовања.*

*Из ове ђерсејекђиве и мрвица
нам је круђан залођај.*

*Рачунали смо да смо на
ђравом ђуђу.
Показало се да смо иђак били
на сђрамђуђици.*

*Мислили смо да је добар кувар,
А он нам је баш леђо зађрђио
чорбу.*

Боривоје Б. Оровић

TANJAdent

Стоматолошка ординација
„ТАЊА ДЕНТ“

Телефон: +381 63 214 800
Михаила Булгакова 50а, Београд
е-маил:
dr.tanjavukmirovic@yahoo.com

Пружа све врсте стоматолошких услуга војним пензионерима и члановима њихове породице, са 10% попушта.
Такође се нуди и могућност одложеног плаћања на више рата.

Др Тања Вукмировић
специјалиста опште стоматологије

Прегледе можете заказати на:
063/214-800 / 061/252-8686

Радно време од 12 до 20 х